

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
v Českých Budějovicích**

Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

**ODLIŠNÉ POZICE A ROLE MUŽŮ A
ŽEN VE SPOLEČNOSTI**

Vypracoval: Veronika Vojtová

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Fantyš

České Budějovice 2013

Jméno a příjmení autora: Veronika Vojtová

Název bakalářské práce v češtině: Odlišné pozice a role mužů a žen ve společnosti

Název bakalářské práce v angličtině: Different position and roles of men and women in society

Studijní obor (směr): Učitelství pro 2. Stupeň (zeměpis se zaměřením na vzdělávání, společenské vědy se zaměřením na vzdělávání)

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Tomáš Fantyš

Rok obhajoby: 2013

Anotace v češtině:

Tato bakalářská práce, jak již samotný název napovídá, se zabývá odlišnými rolami mužů a žen ve společnosti. Teoretická část se zabývá biologickými rozdíly jednotlivých pohlaví a problematikou genderových rolí, spolu s poruchami gender. Dále se práce zaměřuje na odlišné postavení mužů a žen na trhu práce. Tyto diference jsou popisovány v rámci průměrných mezd, pracovních úvazků, profesního postupu a segregace práce. Mimo pracovní sféru se tato práce zabývá také kombinací rodinného a profesního života muže a ženy.

Praktická část obsahuje vlastní výzkum, který zjišťuje veřejné mínění týkající se genderové problematiky. Pro tyto účely byla zvolena metoda dotazníku. Takto získaná data byla posléze analyzována a zpracována do přehledných tabulek a grafů.

Klíčová slova: pohlaví, gender, genderová role, ženství, mužství, hermafroditismus, pracovní trh, rodinná sféra, pracovní sféra

Anotace v angličtině:

The Bachelor thesis deals, as its name suggests, with the different roles of men and women in the society. The theoretical part of this work is thematically focused on the differences of the individual sex and the problems of the gender roles, along with the disorders of gender. This part also deals with different roles of men and women in the labour market. These differences are described

as differences of average wages, jobs, professional development and segregation of work.

The practical part of the Bachelor thesis includes own research consisting of opinion of the society on the selected questions relating to problems of gender. The technique of an questionnaire was used to obtain the data. The obtained data were analysed later on and arranged into tables and graphs.

Keywords: sex, gender, genders roles, gender stereotype, femininity, masculinity, intersexual, labour market, sphere of the family, sphere of the work

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Odlišné pozice a role mužů a žen ve společnosti“ jsem zpracovala samostatně. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponenta práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....

Veronika Vojtová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své bakalářské práce panu Mgr. Tomášovi Fantyšovi za ochotu, cenné rady a samozřejmě užitečnou a milou spolupráci.

Obsah

Obsah.....	6
Úvod.....	8
Rešerše.....	10
1. Biologické rozdíly mezi mužem a ženou.....	11
2. Pohlaví a gender.....	13
2.1 Poruchy gender – intersexuálové (hermafroditizmus).....	15
3. Sociální role ve společnosti z hlediska genderu.....	16
4. Postavení mužů a žen na trhu práce.....	19
4.1 Změny mužů a žen na trhu práce.....	20
4.1.1 Nerovnoměrné průměrné mzdy.....	21
4.1.2. Rozdílný pracovní úvazek.....	23
4.1.3 Profesionální postup.....	23
4.1.4. Segregace práce.....	25
5. Snížení závislosti ženy na muži.....	26
6. Pozice českých žen na trhu práce.....	27
7. Vliv rodinné politiky na trh práce.....	30
8. Praktická zkoumání problematiky.....	32
8.1 Výzkum.....	32
8.2 Výzkumný problém.....	32
8.3 Hypotézy.....	32
8.4 Cíl výzkumu.....	33
8.5 Výzkumná metoda.....	33
8.6 Charakteristika výzkumného vzorku.....	33
8.7 Zpracování dat.....	34
8.8 Vyhodnocení výzkumného dotazníku.....	35
9. Shrnutí výzkumu.....	59
10. Závěr.....	60
11. Seznam použité literatury:.....	62
12. Přílohy.....	64
12.1 Počet zemřelých podle věku v letech 2010 a 2011 – muži.....	64
12.2 Počet zemřelých podle věku v letech 2010 a 2011 – ženy.....	64

12.3 Hlášená onemocnění zhoubnými novotvary rok 2008 – muži.....	65
12.4 Hlášená onemocnění zhoubnými novotvary rok 2008 – žen.....	65
12.5 Vysvětlivky k příloze 3 a 4.....	66
12.6 Podíly zaměstnanců v pásmech měsíčních mezd podle pohlaví.....	66
12.7 Příjemci rodičovského příspěvku podle pohlaví.....	67
12.8 Podíl pracujících na částečný úvazek z celkového počtu hlavních zaměstnání v zemích EU.....	68
12.9 Zaměstnaní v NH podle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO (VŠPS).....	69
12.10 Průměrné hrubé měsíční mzdy a mediány mezd v třídění podle hlavních tříd CZ-ISCO.....	70
12. 11 Dotazník.....	71
12.12 Tabulka s odpověďmi.....	74
13. Seznam grafů.....	75
14. Seznam tabulek.....	76

Úvod

V dnešní společnosti se jen velmi málo lidí pozastavuje nad vzájemnou rozdílností pohlaví. Lidé přistupují k životu tak, že se do určité společnosti s určitým pohlavím narodili, tato společnost jim ustanovila základní práva a povinnosti, a rodiče zajistili výchovu podle svých priorit a tradic. To ve většině případů znamená vychovávat dívku jako ženu a vštěpit jí základy ženskosti a chlapce vychovávat jako muže a vštěpit mu základy mužnosti.

Není nezbytně nutné, aby se lidé zabývali nejrůznějšími odlišnostmi mezi mužem a ženou, ale není na škodu mít určité povědomí o tom, že díky tlaku společnosti a představám rodičů se člověk v budoucnu určitým způsobem rozhoduje a přebírá podle toho určité role.

Každá dívka je vedena jak vnitřně, tak i vlivem prostředí k tomu, aby se stala matkou a vychovatelkou svých dětí. V dobách našich babiček a prababiček nastolovala společnost mladým lidem, jakým způsobem by měli žít. To znamenalo najít si stálého partnera, projít sňatkem manželským, založit společnou rodinu a vychovávat děti. Ženy podle společnosti měli pečovat o rodinnou pohodu a muži měli dbát na zajištění finanční stránky rodiny. Dále byl tento model doplňován představou, že pokud si mladý člověk nenašel protějšek do 20 až 25 let, zůstává takzvaně „na ocet“.

Dnešní moderní svět se od dob našich babiček výrazně liší. Podle mého názoru se větší důraz v dnešní době klade na vzdělání a tvorbu kariéry, proto dochází ve většině případů k odsouvání mateřství. Na rozdíl od mladých lidí, kteří chtějí najít perspektivní zaměstnání, vybudovat kariéru, cestovat, užít života, počkat na toho správného partnera nebo zkrátka dospět, existují mladí lidé dávající přednost rodinnému životu. Osobně si myslím, že tito lidé neztrácejí zájem o vzdělání a kariéru, jen se cítí být připraveni na rodičovství a s vědomím možnosti dálkového studia se do budování své kariéry pouštějí déle.

Již zmíněné oddalování těhotenství je odrazem dnešní doby, které sebou nese plno komplikací. Slezáková Lenka a kolektiv (2011: s. 103) uvádějí, že plodnost žen se s přibývajícím věkem snižuje, důsledkem ubývání vajíček a zhoršujícím se stavem genetické výbavy. Proto mají ženy nad 35 let problémy

s otěhotněním a ve větším měřítku se u nich objevuje samovolný potrat, který může být způsoben zvyšující se náchylností k řadě nemocí.

V rámci své bakalářské práce na téma „Odlišné postavení mužů a žen ve společnosti“ bych se ráda věnovala již zmíněným problémům. Samozřejmě, že se s rozdílností pohlaví a odlišnými příležitostmi pro muže a ženy setkáváme i v jiných sférách života, ale svou práci bych ráda primárně věnovala pracovní a rodinné sféře, kde se domnívám, že budou jednotlivé odlišnosti zřetelnější a pro mou práci i názornější. Zmíněné téma bakalářské práce jsem si vybrala, protože si mnoho lidí neuvědomuje nebo možná nepřipouští odlišné příležitosti pro jednotlivá pohlaví, tudíž ani nedokážou domyslet důsledky tohoto chování a ve většině případů považují tyto způsoby chování jako normální.

O tomto tématu mě donutila přemýšlet moje babička, která je přesvědčena, že muž je hlavou a živitelem rodiny. Žena je naopak vychovatelkou dětí a hospodyní v domácnosti, která svým platem neaparně přispívá do rodinného rozpočtu. Na druhou stranu moji rodiče jsou jiného přesvědčení. Více prosazují rovnoprávnost společně s rovnými příležitostmi jak v rodinné, tak i v pracovní sféře. Proto bych se tímto tématem ráda zabývala a zjistila, jaké jsou dnešní přístupy k této problematice.

Na začátku práce bych nastínila základní rozdíly mezi mužem a ženou, které tvoří stěžejní informace pro vypracování tohoto tématu. Tyto rozdíly bych dále rozdělila na biologické a sociálně-kulturní. V následující části práce bych stručně popsala vývoj rovností a odlišností muže a ženy v české společnosti.

Jelikož je stanovení tématu poměrně široké, ráda bych ho zúžila a popsala situaci mužů a žen v rámci pracovního postavení a s tím související postavení v rodině. Myslím si totiž, že tyto dvě části lidského života spolu velice úzce souvisí a to nejvíce pokud jeden člen rodiny vydělává peníze a druhý se stará o potomstvo (hlavně v období rodičovské dovolené).

Tuto specializaci bych doplnila o praktickou část, která by se snažila pomocí sociologické metody dotazníku zilustrovat dnešní situaci u nás. Dotazník poskytnu dostatečnému počtu respondentů tak, aby byl co nejvíce

reprezentativní, a pomocí získaných dat se pokusím nastítnit aktuální situaci týkající se mužů a žen ve společnosti.

Rešerše

Pohlaví jako znak odlišující muže a ženy je nám dán již před narozením. V rámci mého tématu zde vyvstávají otázky týkající se předurčenosti k určitým činnostem či rolím vlivem rozdílného pohlaví. Či zda má rozdílnost pohlaví vliv na výkon budoucího povolání a s tím spojené společenské postavení.

Žijeme v 21. století, kde platí rovnoprávnost mužů a žen ve společnosti, existují však určité skutečnosti, které mohou mít vliv na odlišné postavení a odlišné příležitosti muže a ženy.

Muže a ženy můžeme odlišovat na základě jejich rozdílné tělesné konstrukce, metabolismu, ale i na základě citové výbavy. I když se společnost snaží prosazovat rovnost pohlaví, tak zde stále existují faktory jako výchova či kulturní prostředí, které ovlivňují budoucí chování jedince.

Jak uvádí Výrost (2008: s. 174), role žen v patriarchálních společnostech je odvozena od biologických principů. Tudíž žena je zde chápána jako rodička a vychovatelka dětí. V této společnosti by žena měla zaujímat místo v domácnosti a o tuto domácnost se starat. Tato společnost od muže očekává, že bude „hlavou rodiny“, která se bude starat o zajištění finančních prostředků a hospodaření s nimi.

Lze tedy vypořozovat, že ať už jde o biologické nebo sociální pohledy na muže a ženu, vznikají v obou případech jisté odlišnosti mezi pohlavími.

Kubátová (2010: s. 41), podobně jako řada autorů zabývajících se sociologií, zmiňuje, že ačkoliv je společnost založena na principech občanské rovnosti a demokracie, existují však určité aspekty, které ovlivňují odlišný způsob života muže a ženy. Dále také naznačuje, že přes legislativní systémy zaručující rovnoprávnost a antidiskriminaci, mají obrovský podíl na smýšlení lidí jejich tradice a způsoby výchovy, která jim jako nepsané právo „linkují“

předurčenost pro jistá chování. Názorným příkladem se může stát zahalování v Egyptě. Zde platí dobrovolnost v nošení burky, přesto většina žen chodí zahalena a na nezahalené ženy pohlíží jako na nečisté, neskromné a budící pohoršení.

Odlišnost chování a vzájemné postavení obou pohlaví ve společnosti bylo v různých kulturách vysvětlováno a zdůvodňováno skrze společenskou praxi. Vždy platilo, že v patriarchálních kulturách byly ženám určeny role, které byly považovány za ženám přirozené a opravdu se tyto přidělené role přirozeností staly. (Šárka Gjuričová 2009: s. 56).

1. Biologické rozdíly mezi mužem a ženou

Každý člověk ve svém životě vykonává buď mužskou nebo ženskou roli. Jak uvádí ve své knize Ann Oakleyová (2000: s. 121), musíme u každého člověka rozlišovat „pohlaví“ a „gender“. Jako „pohlaví“ definuje biologické rozdíly mezi mužem a ženou, zatímco „gender“ popisuje jako kulturně – sociální rozlišení mezi „mužským“ (maskulinním) a „ženským“ (feminním).

Biologie nám dokládá nejen rozdílnost obou pohlaví, ale popisuje také jednotlivé biologické podobnosti. Nicméně ani děloha či falus nejsou orgány výlučně jednoho pohlaví. Ženský klitoris anatomicky představuje zakrnělý falus a naopak muži mají zakrnělou dělohu. Tudiž oba tyto orgány máme každý z nás, záleží jen na stupni vývoje daného orgánu, který nás vzájemně odlišuje.

Lidé se rozmnožují pohlavně, to znamená, že pro početí je nutné předání biologického materiálu nesoucí genetickou informaci mezi dvěma jedinci. O budoucím pohlaví potomka rozhoduje muž díky jeho kombinaci chromozomů X a Y, kdy žena vlastní kombinaci pohlavních chromozomů X a X. Dojde-li k oplodnění vajíčka spermií nesoucí chromozom Y, narodí se rodičům chlapec. Naopak pokud by vajíčko oplodnila spermie s chromozomem X, narodí se dívka.

Prenatální vývoj plodu zůstává až do sedmého týdne těhotenství shodný pro obě pohlaví. Po sedmi týdnech vývoje se u chlapců z genitálního hrbolku začne vyvíjet penis a u dívek se z tohoto hrbolku vyvine klitoris. V tomto období, kdy se z embrya vyvíjí dívka nebo chlapec se označuje jako kritické. Pokud by v tomto období došlo k vážné poruše, vyvine se neúplný chlapec nebo neúplná dívka. Toto kritické období trvá několik dní před koncem třetího měsíce.

Důležitou roli pro vývoj pohlaví hrají také hormony (žlázy s vnitřní sekrecí). Ženy vylučují převážně ženské hormony zahrnující estrogen a proestrogen a muži mužské hormony neboli testosteron androgeny. Tyto hormony mají schopnost přetvářet se na hormony opačného pohlaví. K tomuto procesu dochází v případech, kdy dojde k prudkému vzestupu produkce jednoho hormonu.

Do osmi let věku dítěte je produkce hormonů omezená na malé množství. Pak se ale začne produkce jednotlivých hormonů zvyšovat až do puberty, vrchol produkce dosahuje mezi 20 a 40 lety. V pozdějším věku se produkce hormonů vzájemně snižuje.

Hormony pomáhají ke správnému vývoji pohlaví podle chromozomové kombinace získané početím. V pubertě zapříčiňují vznik sekundárních pohlavních znaků (růst, ochlupení...)

Vliv chromozomů a hormonů zapříčiňuje vznik genetického mužství nebo genetického ženství. Zmíněné mužství je doprovázené větší výškou, váhou a fyzickou silou. U genetického ženství je tomu naopak. Rozdíly ve výšce, váze a fyzické síle mezi mužem a ženou mohou ovlivňovat i jiné podmínky než biologické. Například socioekonomický faktor či kvalita stravy mohou převýšit vliv pohlaví. Na světě existují kultury, kde má muž přednostní právo na stravu a ženě je poskytnuto pouze to, co po muži zbylo. Naopak je tomu u kmene Mundugumorů, které ve své knize zmiňuje Ann Oakleyová (2000: s. 31).

Beneš (1990: s. 115) zmiňuje špatnou rozpoznatelnost muže z ostrova Bali od ženy. Obě tyto pohlaví jsou si zde velice podobná. Oba jsou téměř

stejně vysocí, hmotní a robustní s širokými rameny. Ženy jsou zde hodně fyzicky vyčerpávány na rozdíl od mužů, kteří se zde práci spíše vyhýbají.

Statisticky se rodí více chlapců než dívek, ale v průběhu života (tedy už od početí) se zvyšuje úmrtnost chlapců. Ti jsou v prenatální fázi náchylnější na potraty, úmrtí při porodu a po porodu jsou náchylnější k infekcím.

Častější úmrtí mužů v pozdějších letech nezpůsobuje pouze vyšší tendence k rizikovému chování, ale také jejich organismus, který je v některých případech náchylnější k různým druhům nemocem¹. Na následky kouření umírají více muži, jelikož ženy disponují lepším obranným organismem proti nemocem z kouření.

Ženy jsou náchylnější k maniodepresivním poruchám, atrofické gastitidě či perniciózní anémii². Tyto nemoci mohou způsobovat nervové poruchy a následky těchto poruch mohou přimět ženy až k sebevražedným tendencím.

2. Pohlaví a gender

Jak již bylo zmíněno, pohlaví je pojem vztahující se na biologické rozlišení mezi mužem a ženou, zatímco „gender“ je definován jako přijímání ženského nebo mužského způsobu chování. Gjuričová a Kubička(2009: s. 51) charakterizují gender jako mužskou a ženskou identitu, která je odlišně prožívána a během života i různorodě konstruována.

Gender není podle Fafejta (2004: s. 30,31) pevně daný, ale je ovlivněn působením společnosti a to už od našeho narození. Tento kulturní vzorec očekávání je spojován s pohlavím, ačkoliv není přímým následkem daného pohlaví. Toto tvrzení umocňuje na příkladu dvou mužů, kdy jeden z nich má homosexuální zaměření a druhý heterosexuální. Zde předpokládá odlišné

¹ Například Hlášená onemocnění zhoubnými novotvary – viz příloha

² atrofická gastitidě, perniciózní anémie = postihuje žaludeční sliznici, porucha vstřebávání vitamínu B, zdroj: <http://www.klinikazdravi.cz/clanky/behcetuv-syndrom-neboli-behcetova-nemoc/>

představy, odlišné chování a odlišný pohled na svět, který svědčí o odlišné míře jednotlivých typů genderu.

Fafejta dále uvádí příklad latinsko-amerického společenství, které užívá více genderů. Odlišuje tři typy genderu: mužský, ženský a poslední gender obsahující žensky působící homosexuální muže.

V naší společnosti můžeme gender rozdělit na feminitu (ženskost) a maskulinitu (mužnost). Feminita je popisována jako souhrn vlastností vyznačující se vyšší emocionální citlivostí, starostlivostí vůči ostatním, uměleckým nadáním, neagresivním chováním a plachostí. Maskulinita je naopak provázena cílevědomostí, nezávislostí, průbojností, dominancí a vůdčí schopností (Lippa, 2009: s 77, 78).

Antropologové zjistili, že každá společnost a každá kultura definuje či vymezuje „gender“ odlišně (Oakleyová, 2000: s. 121). Jak již bylo nastíněno, v každé kultuře se od žen či od mužů očekávají různé způsoby chování, které se mohou v jiných kulturách měnit. Například od žen v muslimských zemích se očekává zajištění chodu domácnosti a prokázání oddanosti a pokory svému manželovi. Od manžela se očekává zaopatření rodiny a všech svých manželek. Toto očekávání je také spojeno s potrestáním své manželky, pokud se jakkoliv provinila.

Všechny kultury si v jednotlivých historických obdobích utvářejí své vlastní soubory psaných či nepsaných norem, o kterých jsou dané společnosti přesvědčeny, že jsou správné. Takto vytvořené soubory norem jsou závazné pro všechny členy dané společnosti. To dává lidem přehled o tom, co je žádoucí a co nikoli. Skrze zmíněné normy vyvíjí společnost nátlak na přijetí genderové role spolu s očekáváními, která se k dané roli váží.

Rodiče výrazně přispívají k vývoji genderových rolí. Vychovávají dítě jako holčičku nebo chlapečka. Verbálně dítě ujišťují v jeho pohlaví pomocí verbálních projevů. Stačí pouhá výtka, že holčičky danou věc nedělají, a holčičce je jasné, že se od ní očekává jiné chování, tj. chování náležící ženskému genderu. Rodiče se snaží vychovávat potomky podle toho, co je normální, to znamená podle toho, co je podle norem společnosti považováno za normální.

Vývoj genderových rolí je úzce spojen s výběrem hraček, s kterými si děti hrají. Rodiče kupují dětem hračky podle jejich genderu, to znamená panenky a kočárky pro holčičku a autíčka a pistolky pro chlapečka. Přes tyto hračky se děti vciťují do budoucích rolí a vštěpují si podstatu mužství či ženství.

Novák (2008: s. 30) ve své knize popisuje výzkum psychologů na opicích týkající se chování v rámci gender. Tito psychologové se zaměřili na pozorování mladých opic ve skupině kočkodanů. Povšimli si, že mladí samečci kočkodanů více upoutávají „mužské hračky“. Těmito hračkami byly předměty vztahující se k lovu, boji a ochraně teritoria. Zatímco u mladých samiček byla pozorována velká spjatost s předměty využívanými k péči o potomstvo nebo k péči o staré a nemocné opice. Existovali však hračky univerzální, o které se zajímala obě pohlaví.

Velmi významným způsobem osvojování si genderovských rolí je nápodoba rodičů. Spolupodílení se obou rodičů na výchově je nezbytnou součástí správného genderového vývoje. Každý z rodičů totiž předává dítěti určitý model chování, který je charakteristický pro daný gender a dítě se mu snaží naučit.

Posledním způsobem utváření těchto rolí je nápodoba rolí mimo vlastní rodinu. Mohou to být role, se kterými se dítě setkává v rámci médií, knihy či naučné hry.

Existují jedinci, kteří svým vnějším chováním neodpovídají biologickému typu pohlaví a u kterých se nerozvinuly genderové role odrážející jejich pohlaví. Takovými jedinci mohou být intersexuálové.

2.1 Poruchy gender – intersexuálové (hermafroditismus)

Intersexuálové jsou lidé, kteří nemají buď ani jedno pohlaví (např. chromozomální skladba X0) a chovají se podle genderu, ve kterém byli vychovávaní, nebo to mohou být také jedinci narození s jedním typem pohlaví, kteří se však cítí být vnitřně pohlavím opačným. Tito jedinci o sobě hovoří

v opačném rodě, stylizují se do opačného pohlaví, ačkoliv jejich genitálie vypovídají opak.

„Někteří autoři odlišují intersexualitu od pojmu hermafroditizmus. Jako hermafroditizmus označují postižení, jehož příčina je známa (chromozomální či hormonální vlivy), zatímco intersexualita se vztahuje na jedince, u kterých nebyly nalezeny příčiny odlišného vývoje.“³

Hermafroditizmus může být definován jako jedinec vlastnicí varletní i vaječnickovou tkáň. Nepravý hermafroditizmus je diagnostikován u jedince, jehož vnější pohlavní orgány neodpovídají jeho vnitřním pohlavním orgánům.⁴

Mezi tyto odlišnosti ve vztahu pohlaví a gender (intersexuály) můžeme řadit také homosexuály a transsexuály. Tyto odchylky potvrzují, že vliv biologie se dá potlačit a vlivem procesu kulturního učení si jedinec může osvojit daný typ genderu.

Vedle zmíněných poruch genderu lze zmínit také androgynii. Androgynie je porucha, která bývá často ztotožňována s hermafroditizmem.⁵ Avšak Janošová (2008: s. 61, 62) popisuje androgynii jako poruchu s vysokou mírou femininních (F) a maskulinních (M) vlastností.

3. Sociální role ve společnosti z hlediska genderu

Podle Křížové (2007: s. 20, 21) je základ rozlišování genderových rolí zakotven v procesu socializace, která probíhá ve všech kulturách. Tato socializace silně ovlivňuje naše biologické charakteristiky, se kterými jsme se narodili. Jedinec si na základě společnosti a výchovy osvojuje základní modely chování, které se podílí na vytváření jednotlivých genderových rolí v dané společnosti. Ta pak rozpoznává a kriticky hodnotí způsoby chování, které buď spadá či nespadá do norem nastolených společností.

³ JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskali*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 285 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4722-849.

⁴ ZVĚŘINA, Jaroslav. *Lékařská sexuologie*. 1. vyd. Praha: H, 1992. ISBN 80-854-6704-6.

⁵ LINHART, J. *Slovník cizích slov pro nové století*. Praha: Dialog, 2003, 412 s. ISBN 80-858-4361-7, str. 32

Při studii rozdílných rolí muže a ženy ve společnosti vychází většina zdrojů z předpokladu, že tato rozdílnost vychází z přirozené dělby práce mezi mužem a ženou. Během života se člověk setkává s druhy povolání, která jsou výhradně mužská nebo výhradně ženská. Existuje také řada povolání, kde jedno pohlaví výrazně dominuje nad druhým. K ženám jsou přiřazovány profese jako učitelka, vychovatelka, uklízečka apod. Mužům naopak náleží profese, jako je horník, stavitel, opravář atd. Každá kultura se v pohledu na jednotlivé profese drobně liší. Některé kultury definují náplň činností pro muže a ženy odlišně od jiných kultur.

Oakleyová (2000: s. 100) ve své knize popisuje možnou teorii, která má počátky už u Adama a Evy. Zde popisuje, že Adam a Eva dělali zpočátku všechny činnosti společně a k žádné diferenciaci činností nedocházelo. Pak ale Eva otěhotněla a Adam se musel o získání potravy a odhánění nebezpečných zvířat starat sám. Právě těhotenství může být mezníkem, od kterého se začaly rozlišovat činnosti na mužské a ženské.

Většina kultur se řídí tímto modelem. Tyto kultury tvrdí, že je těhotná žena zranitelnější a nesmí vykonávat těžkou práci. Tento model dobře známe z vlastní společnosti. Avšak Oakleyová (2000: s. 102) popisuje kultury, kde ženy nejsou těhotenstvím nějak omezovány. Jaghanské ženy odpočívají po porodu patnáct minut až jeden den, a pak se opět vracejí ke svým každodenním činnostem. Dalším příkladem mohou být Tubatulabelské ženy, které věří, že těhotenství je období ženy, kdy by měla pracovat více než obvykle. Vše to souvisí s představou, že během těhotenství dochází k tloušťnutí a to negativně působí na dítě, které se pak v břichu nemůže hýbat. Také fyzická zdatnost ženy přispívá k rychlému a méně namáhavému porodu. Některé ženy těchto společenství rodí mimo vesnici, protože vykonávají práci na polích, která jsou vzdálená. To samé platí pro ženy, které chodí na lov s muži.

V těchto společenství je výchova a starost o potomstvo společná celému společenství. Ve vesnicích zůstává pár žen, které se starají o kojení a výchovu, zbytek žen odchází časně ráno a vrací se pozdě večer.

Existují také společenství, kde se na rodičovství stejným dílem podílí muž i žena. Arapeští muži jsou v době těhotenství ženy stejně znevýhodněni,

nesmí lovit a činit jakoukoli práci, která je spojená s vyšší agresivitou. Tato kultura věří, že pak by agresivita přešla na dítě. Rodičovství se zde nebere jako činnost znevýhodňující jednoho z rodičů, rodičovství je zde chápáno jako činnost, která je vykonávána rodičem, který je v době potřeby potomka nejbližší. Tudíž pokud je žena na poli a muž opravuje dům, přebírá veškerou starost o potomka otec. Stejně je tomu i naopak. Dokonce v době porodu muži ulehnu na lůžko a také jakoby „čekali dítě“. Arapešové nerozlišují své členy muže a ženy, rozlišují pouze matky a otce.

Oproti tomu kmen Náchí⁶ je matriarchální společností. Rodina je tvořena dětmi, které celoživotně zůstávají u matky, která je hlavou rodiny. Veškerý majetek rodiny dědí nejstarší dcera a ta se po matčině smrti stará o chod rodiny. K milostnému styku mezi mužem a ženou dochází při nejrůznějších slavnostech či oslavách, nebo po kratších či delších vztazích. Po styku oba partneři zůstávají ve svých rodinách a společnou rodinu nevytvářejí. Jak jsem již zmínila, nejstarší žena je hlavou domu. Naopak pouze muž má právo zastávat funkce starosty nebo nejvyššího funkcionáře samosprávy.

Pro lepší ilustraci dělby práce mezi ženou a mužem musím zmínit každodenní dělbu práce v pracovním procesu. Jak jsem již zmiňovala, v některých primitivních společenstvích nehraje fyzické rozlišování významnou roli v diferenciaci činností. Například ženy z Bali se díky těžké a soustavné práci fyzicky neliší od muže, protože jsou mnohem svalnatější než ženy u nás.

Podobně jsou na tom i Amazonky⁷, které se díky své síle a úsilí mohly v boji měřit s muži a to dokonce i s lepšími výsledky.

Naopak brazilský kmen indiánů velmi přísně odlišuje ženy od mužů. Každé pohlaví sdílí s ostatními členy stejného pohlaví společný dům. Odlišnost pohlaví je zde přísně dodržována.

Situace moderních společenství je oproti zmíněným kmenům jiná. Žena je zde chápána jako fyzicky slabší. Dělb práce se také odvíjí od skutečnosti,

⁶ Náchiové jsou společenstvím nacházejícím se ve městě a kolem města Lit'angu. Obyvatelstvo je původem z Tibetu, proto se objevují nápadné podobnosti ve vzhledu a jazyku s tibetským obyvatelstvem.

⁷ Amazonky jsou podle řecké mytologie společenstvím bojových žen

že ženy se stávají matkami a tudíž i během těhotenství potřebují vykonávat práci s menší fyzickou zátěží.

Bohužel tomu tak nebylo vždycky. V československém komunistickém státě se nedělaly velké rozdíly mezi mužem a ženou. Ženy byly nuceny vykonávat i fyzicky velmi náročné druhy práce.

Pro ženy žijící v České republice je typická přerušovaná kariéra. Je to kariéra přerušovaná těhotenstvím a následnou péčí o dítě. Většina žen moderních kultur je dětmi omezována a plně nevykonává své povolání. Ann Oakleyová (2000: s. 118, 119) zmiňuje rozdíl mezi kariérou muže a kariérou ženy. Kariéra muže trvá od ukončení studií až po odchod do důchodu. Žena má na rozdíl od muže svou kariéru rozdělenou do tří fází. První fáze je věnována období od ukončení studia až po první těhotenství. V tomto období probíhá vývoj kariéry obdobně jako u muže. Druhá fáze s sebou nese starost o výchovu a péči o děti, tudíž lze tuto fázi kariéry charakterizovat jako částečně se rozvíjející či nerozvíjející se vůbec. Poslední fáze je ohraničená nástupem nejmladšího dítěte na školy a končí důchodem. Je to období, kdy se žena zase plně věnuje práci.

Negativních či pozitivních vlivů na rozvoj kariéry je celá řada. Mateřství a s tím spojená péče o děti a domácnost jsou faktory, které kariérní život ženy ovlivňují nejvíce. V mé práci se budu také zmiňovat, jak segregace práce a druh pracovního úvazku ovlivňuje kariéru mužů a žen.

4. Postavení mužů a žen na trhu práce

V České Republice je mužům a ženám zajištěná vzájemná pracovní rovnost, která je garantovaná státem a zakotvená v ústavě a zákoníku práce. Přesto se však můžeme ve společnosti setkat s nerovnoměrnými pracovními podmínkami pro muže a ženy, které vycházejí z neformálních sociálních vztahů v pracovním systému.⁸

⁸ *Společnost žen a mužů z aspektu gender: [sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu gender pořádaného Nadací Open Society Fund Praha].* Praha: Open Society Fund, 1999, 171 s. ISBN 80-238-4770-8.

Holman (2007: s. 419) uvádí možný důvod nerovnoměrnosti těchto podmínek. Žena je podle Holmana na trhu práce diskriminována nikoli kvůli nedůvěře v její pracovní schopnosti, ale kvůli její odlišné roli v rodině. Vše vychází z předpokladu, že pravděpodobnost opuštění práce ženou kvůli dětem je značná. Jinými slovy hraje důležitou roli spjatost pracovní oblasti s rodinnou.

Abychom mohli hovořit o diferencích mezi muži a ženami v pracovním procesu, musíme si nejprve definovat pojem trh práce.

Trh práce je místem, kde dochází ke střetu nabídky a poptávky práce. Tudiž ho můžeme také definovat jako ekonomickou instituci disponující pracovními silami, která získává prostředky pro svou reprodukci.

4.1 Změny mužů a žen na trhu práce

Z tradičního hlediska je muž brán jako živitel rodiny, který má po finanční stránce zaopatřit svou rodinu. Žena je brána jako matka, která se stará o domácnost a pokud možno nechává zajištění financí výhradně na muži. Tento model domácnosti značně předurčoval ženám závislost na muži. Pokud tedy žena nebyla zaměstnána, žila z finančních prostředků, které muž uvolnil rodině.

Takto definovaná doba obsahující tradiční rodinné pojetí a datována do komunistického období je charakteristická menším počtem životních možností. Cestování, vzdělání a kariérové možnosti byly značně omezené, tudíž zůstat doma a starat se chod rodiny bylo snazší nežli dnes. Dnešní svět nabízí mladým lidem výhody studování, cestování, práce v cizině atd. Z těchto důvodů se jak mladé ženy, tak i mladí muži více orientují na vznik a rozkvět své budoucí kariéry. To s sebou samozřejmě nese další následky (odsouvání rodičovství, nesezdané soužití, bezdětnost atd.). Spolu s těmito změnami a vlivem lepších životních příležitostí dochází též k postupné přeměně genderových rolí.

Každá společnost vede chování žen i mužů k danému cíli, který je předem stanoven. Od mužů a žen zastávající jistý gender se očekává něco jiného. Jak již bylo řečeno, gender se získává vlivem socializace, která je

primárně zajišťována rodiči, tudíž jisté vlastnosti, cit pro danou činnost či jisté priority získávají jedinci právě od svých rodičů.

Z tohoto hlediska Křížová (2007: s. 29) rozlišuje tři základní typy žen. Celé dělení je zaměřené na uspořádání pracovních a rodinných rolí, respektive podle preferencí a priorit jednotlivých žen. První typ charakterizují ženy, které jsou heterogenní ve svých prioritách a zaměřují svou pozornost na péči o rodinu a domácnost. Druhý typ žen je zaměřen v první řadě na práci a rozvoj kariéry a až v druhé řadě na domácnost. Poslední typ představují ženy, které se stejnou měrou věnují jak svému povolání tak i rodině. Jak dále Křížová popisuje, příslušnost ke zmíněným typům vytváří konflikty v prioritách mezi ostatními typy žen.

4.1.1 Nerovnoměrné průměrné mzdy

Pokud muž a žena vykonávají stejnou práci a jsou za to rozdílně ohodnoceni, pak mluvíme o diskriminaci na trhu práce. Ve většině států světa však nedosahují průměrné platy žen stejné výše jako u mužů. Proč jsou průměrné platy mužů vyšší než u žen? Důvodem může být fakt, že většina žen nastupuje po mateřské dovolené na dovolenou rodičovskou a tudíž přichází o různá školení a rekvalifikace v oboru. Tím se stává méně kvalifikovanou a tím pádem i méně platově hodnocenou.

Majoritní část zaměstnavatelů si raději jako své zaměstnance vybírají muže, protože u mladých žen je větší pravděpodobnost, že odejdou na rodičovskou dovolenou a zaměstnavatel si bude muset hledat náhradu.

Holman (2007: s. 418) ve své publikaci uvádí příklad ženy, která velice stojí o nabízenou práci, ale zaměstnavatel by si na danou pozici představoval raději muže, aby si v případě odchodu ženy na mateřskou dovolenou nemusel hledat náhradu. Zaměstnavatele pak napadne, že by mohl ženu zaměstnat, ale musel by ji nabídnout nižší platové ohodnocení, než jaké za stejnou práci dostávají její mužští kolegové. Důvodem nižšího platu je šetření nákladů, které pak zaměstnavatel musí vynaložit v případě ženina odchodu.

Jak již jsem uvedla, hlavním důvodem této skryté diskriminace je pozice žen v rámci rodiny, kdy se od žen očekává vyšší podíl péče o děti než u muže.

Skutečnost nižších průměrných platů je zapříčiněna podnikatelským záměrem vyznávající minimalizaci nákladů. Protože podnikatelé, kteří by poskytovali ženám za stejnou práci stejné platové ohodnocení jako u muže, by museli vynakládat vyšší náklady za tyto ženy. To by se mohlo projevit na cenách nabízených produktů či služeb a zaměstnavatel by tak dosahoval nižší konkurenceschopnosti než ostatní na trhu, kteří by ženám platili méně nebo by ženy nezaměstnávali vůbec.

Pokud bychom chtěli konkrétní srovnání výší těchto mezd, pomůže nám Statistický úřad české republiky, který pravidelně zveřejňuje průměrné výše mezd pro jednotlivá pohlaví.⁹ Pro rok 2012 činila průměrná hrubá mzda 26 133 Kč. U mužů však průměrná mzda činila 28 916 Kč a u žen pouhých 22 683 Kč. To znamená, že 65% obyvatel nedosahuje průměrného platu. Ještě hůře jsou na tom ženy, u kterých je zaznamenáváno přes 73% žen, které pobírají nižší plat než je průměr státu. Vzhledem k tomu, že má mateřská dovolená alespoň z části nahrazovat ušlý příjem matky, je tedy tato situace nejméně přínosná pro matky samoživitelky. Výše tohoto příspěvku činí 70% denního vyměřovacího základu za jeden kalendářní den za posledních 12 měsíců.¹⁰

Někteří odpůrci se snaží zlepšit pracovní podmínky žen a snaží se odstranit příčiny skryté diskriminace, které u žen znevýhodňují výši mzdy. Pokud by však došlo k uzákonění tohoto názoru, situace žen na trhu práce by se mohla ještě více zhoršit. Holman (2007: s. 419) uvádí, že pokud by tato situace nastala, ženy by hledali pracovní uplatnění složitěji a v některých případech by zaměstnavatelé ženy vůbec nezaměstnávali a dali by vždy přednost mužům.

Možným řešením této situace by se mohlo stát zlepšení rodinné politiky, která by zvýšila počet mužů na rodičovské dovolené. Tímto krokem by došlo k vyrovnanějšímu postavení obou pohlaví na trhu práce. Dobrým

⁹ viz příloha - 12.6 Podíly zaměstnanců v pásmech měsíčních mezd podle pohlaví

¹⁰ Národní informační centrum pro mládež: www.nicm.cz

příkladem je Švédsko, kde existuje tzv. „otcovská dovolená“, která je jak sděluje Syruček (2005: s. 214) povinná a více zapojuje tatínky do péče o potomky. Tím se Švédsko snaží podporovat zaměstnanost žen a snižovat diskriminaci žen na pracovním trhu. Ke všemu přispívá také fakt, že je ve Švédsku rodičovská dovolená mnohem kratší než u nás, tudíž žena neopustí pracovní proces na tak dlouhou dobu a fakt, že jí muž na rodičovské dovolené střídá, jí dává větší možnosti v tvorbě kariéry než je tomu u českých žen.

4.1.2. Rozdílný pracovní úvazek

Čermáková (1999: s. 53) popisuje kritérium pracovního úvazku jako znevýhodnění postihující více jak polovinu pracujících žen, které jsou zaměstnávány na částečný pracovní úvazek. To představuje nejistou práci s minimální mzdou a příplatky plynoucí z ní. Tento jev je charakteristický zejména pro kapitalistické západní země.

Práce na částečný úvazek sebou nese pouze riziko propuštění ve chvíli, kdy zaměstnavatel potřebuje omezit zdroje, ale i sníženou možnost či úplnou absenci zvyšování kvalifikace, tudíž rozvoj kariéry je zde nulový.

U nás v roce 2010 dosahovala zaměstnanost žen na částečný úvazek asi o 30% vyšších hodnot než u mužů. Skutečnost zaměstnání na částečný úvazek má přímou návaznost na předchozí kapitulu, neboť zkrácený úvazek sebou přináší nižší platové ohodnocení a tím i nižší dávky podpory.

4.1.3 Profesní postup

Muži se v pozicích pracovně podřízených ženám „necítí dobře“. Tento pocit je spojen s celou řadou předsudků. Ženy ve většině případů nevykonávají pracovní funkce na vyšších pozicích. Jsou společností brány jako osobnosti špatně snášející stres a mající špatné vedení.

Například pro Japonce je vedoucí pozice neslučitelná s prací ženy. Japonci neberou jako správné rozhodnutí jmenovat do čela týmu ženu, i když disponovala nejlepším hodnocením.

Tyto bariéry jsou v některých případech patrné také u žen. Tudíž ženy nemají rády, když mají nadřizenou ženu.

U nás zastávají ženy vyšší postavení jen výjimečně. Z praxe je také patrné, že ženy to mají na vedoucích místech složitější než muži. Jejich autorita bývá často zpochybňována a tudíž i samotné sebevědomí ženy na vysoké pozici může upadat. Adamczyk (2005: s. 51) potvrzuje skutečnost, že mnoho žen se neumí ve vedoucím postavení správně chovat. Vše ukazuje na nesprávném užívání nonverbální komunikace, která nasvědčuje nepřihnutí nebo neztotožnění se s vyšším statutem. To je nejčastěji doprovázeno nízkým sebevědomím.

Vše by mohlo být umocněno faktem, že žena se v stejných situacích chová odlišně od muže. Příčiny rozdílného chování můžeme spatřovat v genetických rozdílech muže a ženy.

Jak popisuje Výrost (2008: s. 162), působením rozdílných hormonů se různí kulturní a sociální chování jedince. Za další příčinu označuje míru investice do reprodukce člověka, která též způsobuje odlišné chování jednotlivých pohlaví.

Dále se jako nejčastější důvod odlišného chování uvádí, že ženy jsou více emotivnější než muži a naopak muži jsou více racionálnější. Důvodem vyššího počtu mužů na vedoucích pozicích může také být vyšší agresivnost. Právě agresivita podněcuje muže k průbojnosti a tím i k dosahování vyšších cílů.

Žena je schopná vykonávat vedoucí postavení pouze, pokud odbourá několik překážek. Jestliže chce žena získat správnou dávku autority, musí se chovat jako muž. Chovat se jako muž obsahuje neustálou snahu své vedoucí postavení a autoritu upevňovat. Musí tedy své místo neustále obhajovat a druhým dokazovat, že jí vůdčí místo patří a že je stejně dobrá, či lepší než muži. Toto chování podle mužského vzoru nemusí být vždy přijato kladně. Někteří podřízení můžou tento postoj zhodnotit jako neexistující model

chování, protože vedoucí místo má mužský charakter a žena zastávající mužské role nemusí být jako vedoucí přijata.¹¹

4.1.4. Segregace práce

Segregaci práce jsem už zmínila v kapitole sociální role ve společnosti, kde nastiňuji situaci dnešní společnosti. Trh práce rozlišuje mezi povoláním mužským a ženským. Rozdělení je způsobeno vlivem biologických charakteristik jednotlivých pohlaví a jejich typických vlastností.

Typicky ženské vlastnosti vznikají na základě biologického úkolu ženy stát se matkou. Těmito vlastnostmi se míní pečlivost, starostlivost, emocionálnost, vyšší emfatičnost atd. Za typicky mužské vlastnosti můžeme považovat vlastnosti vztahující se ke „kariérovosti“ a k vyšší fyzické zdatnosti. Například vyšší ambice, dominance, cílevědomost, statečnost atd.

Čermáková (1999: s. 54) publikuje tvrzení, že pokud se určité povolání zcela zpřístupní ženám, pak to může vyvolávat dojem, že toto povolání není náročné či důležité, nebo dokonce budí dojem, že tuto práci dokážou vykonávat lidé s nižší kvalifikací. Čermáková dále rozvíjí tuto teorii a popisuje, že u mužů vykonávajících tyto druhy práce, kde se zvýšila angažovanost žen, může docházet k poklesu sociálního statusu a jejich práce se může stát méně pracovně hodnocena. Toto je zapříčiněno zvyšujícím se počtem žen pracujících v daných druzích práce.

Přestože je skutečnost nerovnoměrného rozdělení práce mezi mužem a ženou ve společnosti často zmiňována, existují však ženy, které si tuto myšlenku nepřipouští. Vše pramení z přesvědčení, že jsou tyto spekulace pouze feministické a nikoli zrovnoprávňující.

¹¹ *Společnost žen a mužů z aspektu gender: [sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu gender pořádaného Nadací Open Society Fund Praha]. Praha: Open Society Fund, 1999, 171 s. ISBN 80-238-4770-8.*

5. Snížení závislosti ženy na muži

Feministky zabývající se manželstvím předložily analýzu definující manželství jako instituci, která nutí ženy k „bezplatné práci“. To znamená práci v domácnosti, za kterou nepobírají plat, věnují jí většinu volného času, ačkoliv se jinde za podobné služby platí (služebná, pokojská...).

Neplacená práce vztahující se na domácnost je společností ceněna podstatně méně, než je tomu u placené práce stejného druhu. Tato domácí práce ačkoliv se vyrovnává již zmíněným profesím (služebná, pokojská...) není v reálném životě brána jako práce ve skutečném slova smyslu (Křížová, 2007: s. 24, 25).

Co se týče angažovanosti v domácnosti, De Singly (1999: s. 105) publikuje, že nezaměstnané ženy stráví v domácnosti v průměru o 3,6 krát více času než muži. Zatímco zaměstnané ženy stráví v domácnosti pouze dvakrát více času. Tento pokles autor připisuje snížení závislosti na muži a přenesení některých kompetencí z matky na jiné instituce (škola, zájmové kroužky...).

U žen prahnoucích po nezávislosti na muži a seberealizaci prostřednictvím pracovního poměru je pochopitelné, že svou angažovanost v domácnosti snižují. Tento fakt popisuje De Singly (1999: s. 105) snížením času stráveného ženami v domácnosti až na polovinu. Z tohoto hlediska požadují pracující ženy větší angažovanost svých partnerů v domácnosti a stále více se snaží tuto angažovanost muže a ženy vyrovnat. Snaží se, aby se tradičně ženské práce transformovaly do práce, která je společná oběma pohlavím.

Dnešní společnost je více dynamická a otevírá ženám nové možnosti. Pokud se žena stane součástí pracovního procesu, nezískává tím jen potřebnou samostatnost a nezávislost vůči muži, ale i určité jistoty pramenící z faktu, že v případě rozvodu dokáže žena snáze opustit partnera, nežli žena plně na muži závislá.

Již zmiňovaná nezávislost může ženám poskytnout vyšší seberealizaci, ale na druhé straně může dát podnět pro vznik konfliktu rolí. Jako klasický příklad konfliktu rolí lze právě uvést ženskou roli v rodině versus pracovní roli ženy. V dnešní době se od žen očekává spolupodílení se na zaopatřování

rodiny s kvalitním a vysokým pracovním výkonem a na druhé straně se od žen očekává vysoká angažovanost v rodině s tím samým výsledkem.

Co se týče angažovanosti v pracovním životě, „vyhrávají“ muži, kteří svému profesnímu životu a kariéře věnují více času než ženy. Pro představu De Singly (1999: s. 109) uvádí průměrný počet hodin věnovaný profesní práci během celého týdne. Ženy se v průměru věnují své kariéře 5 hodin denně, zatímco muži 6 hodin 10 minut. Tento fakt také přispívá k tomu, že větší vynaložené úsilí ze strany muže je pak odměněno lepším postem a vyšším finančním ohodnocením v dané profesi.

De Singly (1999: s. 109) ve své knize také uvádí skutečnost, že pohlaví a rodinný stav jedince ovlivňuje jeho pracovní pozici a výši výdělku. Popisuje vstup do rodičovství jako fázi urychleného kariérního vývoje mužů a snížení kariérního vývoje žen. Přesto však svobodní jedinci nedosahují takového zhodnocení vzdělání a praxe jako jedinci sezdání.

6. Pozice českých žen na trhu práce

Mezi faktory, které ovlivnily postavení českých žen v práci, patří zanedbávání ekonomických a genderových nerovností. Právě genderové stereotypy jsou hlavním důvodem, proč ženy v průměru dosahují nižších platů či nižších pracovních pozic.

V období komunistického režimu panovala v Československu rovnost a emancipace žen, přesto však byly ženy hůře hodnoceny a vykonávaly podřadné druhy prací. Vše mohlo být způsobeno vysokým privilegiem těžkého průmyslu a nedostatečným rozvinutím služeb. Ani v období transformace probíhající po roce 1989 nedostala podoba rovnosti nový tvar. Někteří specialisté sice poukazovali na vznik nových výkyvů v demografických datech, ale žádné zásadní změny toto období nepřineslo. K větší změně přispěl vstup České republiky do Evropské unie, který s sebou přinesl řadu změn v podobě právních úprav, které rozšiřovaly ochranu mužů a žen před diskriminací a

zaručovaly větší rovnost všech. Česká republika byla nucena pozměnit své zákony tak, aby vyhovovaly Evropské unii. Proto lze o tomto období hovořit jako o období změn, které vznikly z potřeby státu sladit zákony s legislativou EU a nikoli období charakterizované změnami vycházejícími z potřeb českých občanů (Křížová, 2007: s. 34).

Pro západoevropské země, které prošly transformací byl, charakteristický pokles zaměstnanosti žen, který byl zapříčiněn odchodem ženské populace do domácnosti. U nás se tento pokles také předpokládal, ale nenastal až v tak rapidním měřítku jako u ostatních zemí. Jak uvádí Křížová (2007: s. 36, 37) ve své publikaci, pokles dosahoval pouze 2 %. Tato skutečnost byla pravděpodobně zapříčiněna závislostí rodin na příjmech obou partnerů či byla zapříčiněna návykem obyvatelstva na komunistické myšlenky spoluzivitelství. I když v rodinách pracovali oba partneři, hlavní význam platu zůstával stále na muži. Zde je dobře patrná skrytá forma diskriminace žen.

Většina žen od počátku transformace zastávala názor, že by neopustila možnost seberealizace v rámci práce, i kdyby finanční situace rodiny dovoľovaly ženě zůstat doma.

Poměr pracujících žen během transformačního procesu České republiky dosahoval velkého zastoupení ve srovnání se západoevropskými zeměmi během jejich transformačních období. Dále musím zmínit zaměstnanost České republiky, která byla v tomto období nízká a odlišovala se tím od ostatních středoevropských a východoevropských zemí. Nízká míra nezaměstnanosti byla vysvětlována velkým odlivem ekonomicky aktivních obyvatel. Velký podíl na nezaměstnanosti měly ženy, které dosahovaly o 30-50 % vyšší nezaměstnanosti než muži. Tento důsledek vzniká vlivem genderové nerovnosti, která zapříčiňuje vznik nejrůznějších genderových rozdílů v pracovním procesu. Některé tyto důsledky jsem již zmínila v kapitole Postavení mužů a žen na trhu práce. Proto se situace českých mužů a žen na trhu práce bude v jistých částech shodovat s obecným popisem genderové struktury práce.

Genderové nerovnosti zapříčiňují mimo jiné také horizontální a vertikální členění pracovních profesí. Tento jev je u nás dobře patrný. Ženy

převládají ve státním sektoru a ve službách týkajících se široké veřejnosti (školství, zdravotnictví atd.). Pro tyto obory je charakteristické nižší platové ohodnocení a nižší prestiž. U vertikálního členění je viditelně nízké zastoupení žen na řídicích pozicích. Například podíl žen mající řídicí funkci v ozbrojených silách je kolem 15,5 % a žen pracujících v řídicích orgánech centrálních bank je zhruba 14 %.¹²

Dalším důležitým důsledkem genderové nerovnosti je rozdílné mzdové ohodnocení jednotlivých pohlaví. Křížová (2007: s. 37) uvádí platové znevýhodnění českých žen o 25 %¹³. Tato skutečnost nutně neznamená pouze diskriminaci v rámci pohlaví (i když jsem již zmiňovala Holmanův příklad týkající se zaměstnávání žen a šetření nákladů), ale může se zde objevovat již zmiňovaná vertikální odlišnost, která s sebou nese vyšší procento mužů vykonávajících vedoucí pozice, za které jsou lépe platově ohodnoceni. Toto vertikální členění a odlišné zastoupení mužů a žen na jednotlivých pozicích se také podepisuje na znevýhodnění vzdělaných žen. Jak publikuje Křížová (2007: s. 37), platově jsou nejvíce znevýhodněny vysokoškolsky vzdělané ženy, kdy platový rozdíl mezi vysokoškolsky vzdělaným mužem a ženou je téměř 33 %.

Vyvstává zde otázka, zda nejsou tyto rozdíly na pracovním trhu zapříčiněny rozdílným pohledem muže a ženy na důležitost práce. To by znamenalo předpoklad, že by ženy zastávaly méně prestižní profese s nižším ohodnocením jen proto, že pro ně práce není zásadní prioritou a nejsou tak cílevědomé jako muži. Sociologové však dokládají, že není významný rozdíl v pohledu na důležitost práce v životě mužů a žen.

Diskriminace v rámci gender u nás v posledních letech podle specialistů neustupuje, ale naopak se více prohlubuje. Tuto diskriminaci si nejvíce uvědomují samotné ženy, kdy zhruba 40 % českých žen přiznalo vlastní zkušenost s pracovní diskriminací.

¹² Údaje z Českého statistického úřadu, zveřejněno 17.1.2013

¹³ viz příloha - 12.9 Zaměstnaní v NH podle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO (VŠPS)
12.10 Průměrné hrubé měsíční mzdy a mediány mezd v třídění podle hlavních tříd CZ-ISCO

Alena Křížová v roce 2003 provedla výzkum týkající se nerovných pracovních příležitostí pro muže a ženy. Tento výzkum doložil skutečnost, že nejvíce znevýhodňovány jsou ženy patřící do skupiny žen s dětmi v předškolním věku, starší ženy nebo ženy po rodičovské dovolené. Z výzkumu také vyplývá, že zhruba tři čtvrtiny české populace za největší genderovou nerovnost považují nízké možnosti žen v dosažení postupu na řídicí pozice. Pouze jedna čtvrtina obyvatel zastává názor rovných možností pro muže a ženu.

Na druhou stranu Křížová (2007: s. 41) také popisuje tři nejčastější důvody znevýhodnění mužů. U mužů je na prvním místě vyšší věk, pak vzdělání a nakonec zdravotní stav. Dále by následovala znevýhodnění z důvodu rasy či národnosti, nikoliv však kvůli péči o potomstvo.

Křížová (2007, s. 41) se dále zabývala příčinami nízkého finančního ohodnocení žen. Po průzkumu české veřejnosti dospěla k závěru, že mnohem více mužů se domnívá, že ženy získávají nižší platové ohodnocení z důvodu nižších schopností, nedostatku autority a nízkého stupně průbojnosti. Další důvod muži spatřují v obavách žen z úspěchu. Naprostá většina Čechů považuje za hlavní příčinu nízkého platu žen jejich genderovou roli, která se vyznačuje péčí o děti a domácnost.

7.Vliv rodinné politiky na trh práce

Rodinná politika se spolu se sociální politikou podílí na vytváření nerovných pracovních podmínek pro muže a ženy. Česká společnost se snaží rodičům kompenzovat ztrátu platu jednoho z rodičů během rodičovské dovolené. Tato kompenzace nemůže plně nahradit plat jednoho z rodičů, protože výše mateřského a rodičovského příspěvku nedosahuje takové výše, aby postačila k zajištění života matky a dítěte. Mateřská dovolená je dávka nemocenského pojištění vypočtená z výše platu. Jak zveřejňuje ministerstvo práce a sociálních věcí, činí tento příspěvek od roku 2009 70% z vyměřovacího základu.

Bohužel v rámci finančních úspor státu jsou tyto dávky od roku 2010 ještě nižší. To může být také jeden z důvodů, proč muži dávají přednost zaměstnání, kde je za odvedenou práci odměněn finančně výše, než kdyby zůstal doma na rodičovské podpoře. Navíc je u nás silně zakořeněno tradiční pojetí muže jako živitele rodiny.

Na mateřskou dovolenou navazuje rodičovská dovolená, na kterou mohou nastupovat i muži. U nás je však silně zakotvená přítomnost ženy na rodičovské dovolené. Poměr mužů a žen na rodičovské dovolené v roce 2005 dosahoval pouze 1:99. Do roku 2011 můžeme zaznamenat pozvolný vzestup tohoto poměru na zhruba 2:98.¹⁴

Jako další příčiny nerovností plynoucí z rodinné politiky lze shledávat v ochranné době. Ochranná doba trvá maximálně do třetího roku dítěte a zaručuje rodiči na rodičovské dovolené zachování možnosti vrátit se po rodičovské dovolené zpět ke stejnému zaměstnavateli.

Jelikož realita nasvědčuje vyššímu zastoupení českých žen na rodičovských dovolených, tudíž zde vzniká nevýhoda pro ženy na pracovním trhu. To lze spatřovat v neochotě zaměstnavatelů zaměstnávat ženy, které pak zaměstnavatel po čas ochranného období nemůže propustit. Navíc tím zaměstnavatel ztrácí pracovní sílu a musí si najít náhradu za odcházející ženu.

Samotná délka rodičovské dovolené přispívá k růstu nerovností mezi pohlavími. To znamená, že čím delší dobu žena na rodičovské dovolené stráví, tím více ztrácí možnost plynule navázat na svůj kariérní růst a vypracovat se na řídicí pozice stejně jako muži. Vše také komplikuje nedostatečná nabídka zařízení pro péči o děti do tří let. Pokud by zde fungoval systém takovýchto zařízení, lze předpokládat dřívější nástup určitých skupin žen zpět do zaměstnání.

V rámci těchto nerovností je pak ženě ve stáří vyplácen nižší důchod ve srovnání s muži. Důsledkem je jednak nižší pozice na trhu práce, ale i nižší věková hranice pro odchod do důchodu.

Křížová (2007: s. 43) doslova uvádí fakt, že sociální politika státu je do značné míry vytvořena na základě genderových stereotypů. Jako konkrétní

¹⁴ viz tabulka v příloze - 12.7 Příjemci rodičovského příspěvku podle pohlaví

příklad zmiňuje instituci mateřské dovolené, kterou až do začátku roku 2007 mohla v podstatě využívat pouze matka dítěte. Dalším příkladem by byla vzájemná vazba sociální (rodinné) politiky a genderových stereotypů rodičovského příspěvku, který do roku 2007 činil 1,1 násobnou výši životního minima a dnes představuje necelou polovinu průměrné mzdy. Tato výše tedy zapříčiňuje závislost pečujícího rodiče na partnerovi.

8. Praktická zkoumání problematiky

8.1 Výzkum

V praktické části se budu zabývat genderovými odlišnostmi v pracovním a rodinném životě. Tyto informace budu získávat prostřednictvím kvantitativního výzkumu, který bude proveden formou dotazníku. Data získaná z dotazníkového šetření následně statisticky vyhodnotím a zpracuji do přehledných tabulek a grafů.

8.2 Výzkumný problém

Pro vypracování praktické části jsem si za výzkumný relační (vztahový) problém zvolila: **Existují významné rozdíly ve vnímání odlišných pozic mužů a žen ve společnosti v rámci jednotlivých věkových skupin mužů a žen?**

8.3 Hypotézy

Stanovila jsem si následující předpoklady:

H.1: Muži starší 40 let mají větší sklon k zastávání tradičního pohledu na rodinu než muži pod 40 let věku.

H.2: Ženy starší 40 let mají větší sklon k zastávání tradičního pohledu na rodinu než ženy pod 40 let věku.

H.3: Muži starší 40 let mají větší sklon upřednostňovat tradiční chod domácnosti než ženy starší 40 let.

8.4 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy. Za hlavní cíl však považuji zjistit odpověď na zkoumaný problém. Tudiž zjistit, zda existují významné rozdíly ve vnímání odlišných pozic mužů a žen ve společnosti v rámci jednotlivých věkových skupin mužů a žen.

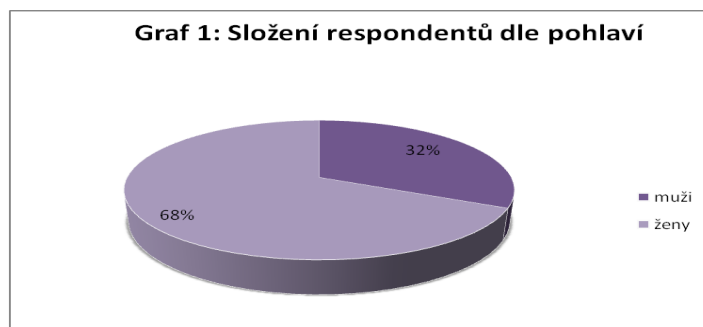
8.5 Výzkumná metoda

Jak již bylo zmíněno, výzkumnou metodou této práce je dotazník. Skládá se z patnácti otázek, kdy většina z nich je zaměřena na ztotožnění se či neztotožnění se s daným tvrzením. V dotazníku je použit uzavřený typ otázek. Výjimku tvoří dvě otázky, které jsou otevřené a týkají se výhradně mužského a výhradně ženského povolání.

Při konstrukci dotazníku jsem dbala na to, aby se daly získané údaje snadno třídit a zpracovávat. Neopomenula jsem uvést jasné pokyny k jeho vyplnění a otázky jsem se snažila pokládat tak, aby byly jasné a srozumitelné.

8.6 Charakteristika výzkumného vzorku

Dotazník jsem poskytla k vyplnění široké veřejnosti tak, aby byl co nejreprezentativnější. Toho jsem se snažila dosáhnout poskytnutím dotazníku lidem z Jihočeského kraje, Středočeského kraje a kraje Vysočina. Výzkumný vzorek čítá 191 respondentů ve věkových skupinách od 20 do 72 let.

Výzkumný vzorek je tvořen 130 ženami a 61 muži. Každé pohlaví jsem si rozdělila do dvou skupin. První skupinu tvořilo dané pohlaví ve věku od 20 do 40 let a druhou skupinu tvořilo daného pohlaví nad 40 let věku. V rámci tohoto dělení se můj výzkumný vzorek skládal ze 103 žen do věku 40 let a 27 žen nad 40 let. U mužů byly jednotlivé skupiny zastoupeny takto: do 40 let věku 41 mužů a nad 40 let věku 20 mužů.

V celém vzorku 191 respondentů je zastoupeno 57 vysokoškolsky vzdělaných osob a 12 osob s vyšším odborným vzděláním. Největší skupinu tvoří lidé se středoškolským vzděláním zakončeným maturitní zkouškou, která čítá 94 osob. Dalších 27 osob ze zkoumaného vzorku dosáhlo středního vzdělání bez maturitní zkoušky a 1 respondent uvedl jako nejvyšší dosažené vzdělání základní stupeň vzdělání.

Takto definovaný výzkumný vzorek byl vybrán zcela náhodně. Jedná se tedy o náhodný výběr. Náhodný výběr jsem provedla tak, že jsem v měsíci červnu 2013 poskytla dotazník veřejnosti různého pohlaví, různého věku a odlišných bydlišť. Tento dotazník jsem respondentům nabídla jak v tištěné, tak i v elektronické podobě k vyplnění.

8.7 Zpracování dat

Nashromážděná data bylo nutné rozdělit podle četností odpovědí a podle jednotlivých kritérií mojí práce, tudíž podle věku, pohlaví a nejvyššího dosaženého vzdělání. Tyto četnosti měly povahu absolutních hodnot.

Jelikož nemám stejný počet respondentů reprezentujících jednotlivá pohlaví, jednotlivé věkové skupiny a skupiny s nejvyšším dosaženým

vzděláním, proto jsem musela absolutní hodnoty četností převést do relativních hodnot.

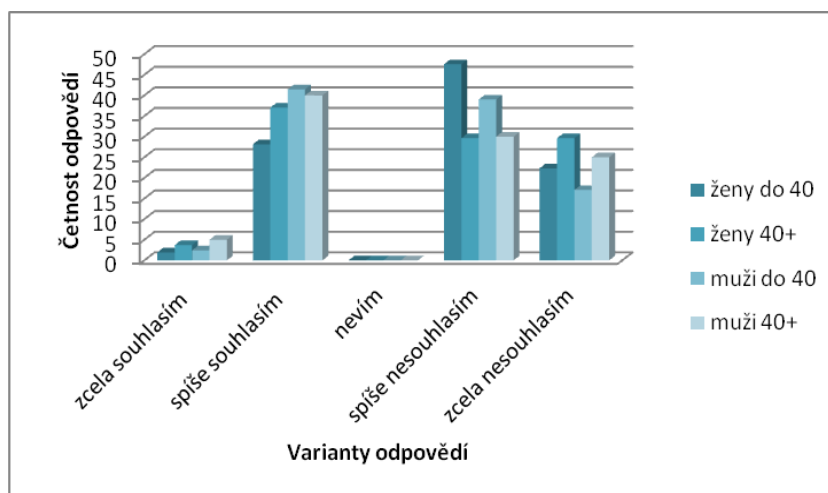
Výsledkem takto přepočítaných dat jsou tabulky, ze kterých jsem posléze vytvořila přehledné grafy, na nichž lze dobře zaznamenat procentuální zastoupení jednotlivých variant odpovědí podle pohlaví respondentů a podle dvou hlavních věkových skupin.

8.8 Vyhodnocení výzkumného dotazníku

V této části bakalářské práce se budu zabývat jednotlivými otázkami dotazníku a podrobněji rozeberu varianty odpovědí, na základě nichž pak zjistím, zda došlo k potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

Otázka č. 1: Péče o domácnost je výhradně ženskou prací.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

Graf 2: Péče o domácnost je výhradně ženskou prací - podle pohlaví a věku

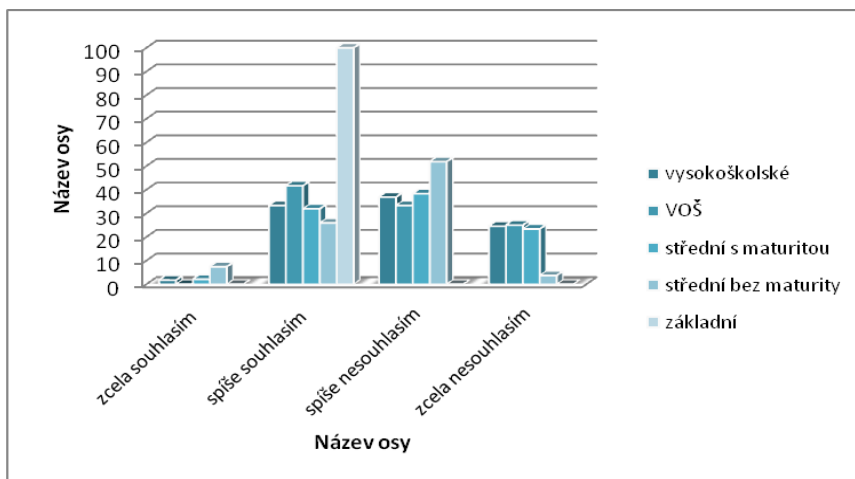
Pohledem na graf znázorňující souhlas či nesouhlas respondentů s daným výrokem zjistíme, že necelých 70 % žen do 40 let nesouhlasí (ať už zcela či spíše) s tímto výrokem. Ženy nad 40 let jsou na tom obdobně, pouze

tento názor nezastávají v tak velkém procentu. U těchto žen byl nesouhlas s tvrzením zastoupen 60 %.

Naopak muži s tvrzením nesouhlasí v 55 % u mužů nad 40 let a v 56 % u mužů pod 40 let.

To přispívá k tomu, že necelá polovina dotazovaných mužů považuje péči o domácnost výhradně za ženskou práci. Zmíněný fakt svědčí o zakotveném tradičním pojetí muže a ženy v rodině a domácnosti.

Sama za sebe bych u této otázky předpokládala vyšší nesouhlas u mladších skupin mužů a žen. Ale jak je patrné na četnosti odpovědí, zkoumaný vzorek zastává v celku podobný názor na řešenou problematiku. Tímto názorem veřejnost dokazuje stále silné zakotvení tradičního pohledu na ženskou práci v domácnosti.

Graf 3: Péče o domácnost je výhradně ženskou prací - podle vzdělání

Graf znázorňující četnost odpovědí na dané tvrzení je zkrácen respondentem spadajícím do základního vzdělání. Jelikož je tento respondent ve své skupině pouze jeden, pak vždy k jeho odpovědi bude přiřazena relativní hodnota četnosti rovna 100 %.

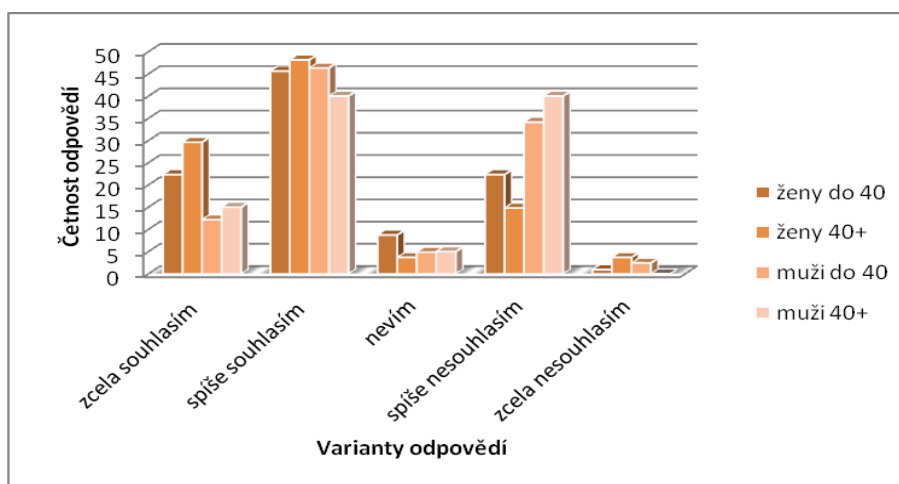
To je důvod, proč odpovědi tohoto respondenta nemůžeme brát jako reprezentativní a tím přikládat větší váhu názoru jednoho člověka. Přesto mohu zmínit názor tohoto respondenta, který svou odpovědí „spíše souhlasím“ zastává názor, že péče o domácnost je výhradně ženskou prací.

Jak jsem již uvedla, odpovědi na toto tvrzení se nikterak výrazně neliší u jednotlivých pohlaví, ve věku a také ve vzdělání.

Mohu jen poznamenat, že respondenti se středním vzděláním bez maturity s tímto výrokem souhlasili nejvíce, ale rozdíl je velice nepatrný.

Otázka č. 2: Muži se dokáží o děti postarat stejně dobře jako ženy.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

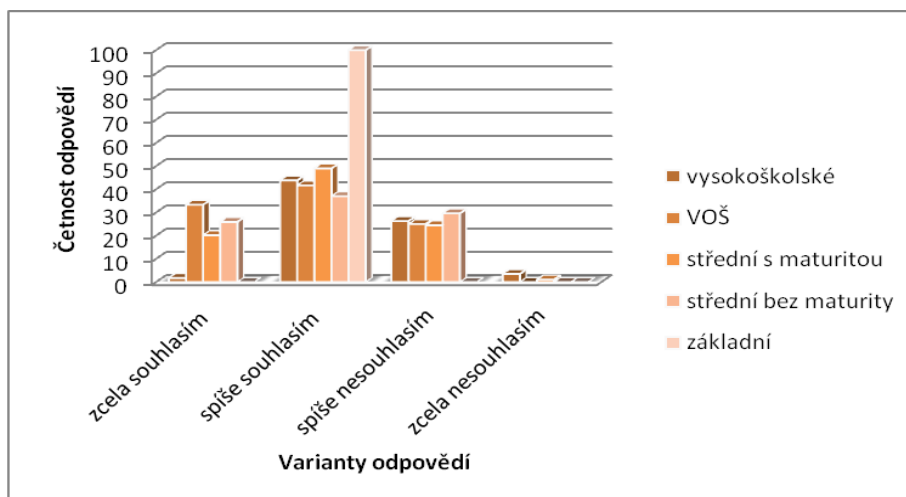

Graf 4: Muži se dokáží o děti postarat stejně dobře jako ženy – podle pohlaví a věku

Ženy nad 40 let v nejvyšší míře uváděly, že se muži dokáží o děti postarat stejně dobře jako ženy, a to v necelých 80 %. Oproti tomu muži nad 40 let zastávali tento názor pouze v 55 % a v celých 40 % s tímto tvrzením nesouhlasili.

U mužů a žen spadajících do mladší věkové kategorie nebyl rozdíl v odpovědích tak velký jako u respondentů nad 40 let.

Muži pod 40 let se v 37% zastávají názor, že se muž o děti nedokáže postarat stejně dobře jako žena. Odlišně však mladší kategorie žen zastávala tento názor v pouhých 18 %, což je nejméně ze všech skupin.

Graf 5: Muži se dokáží o děti postarat stejně dobře jako ženy – podle vzdělání

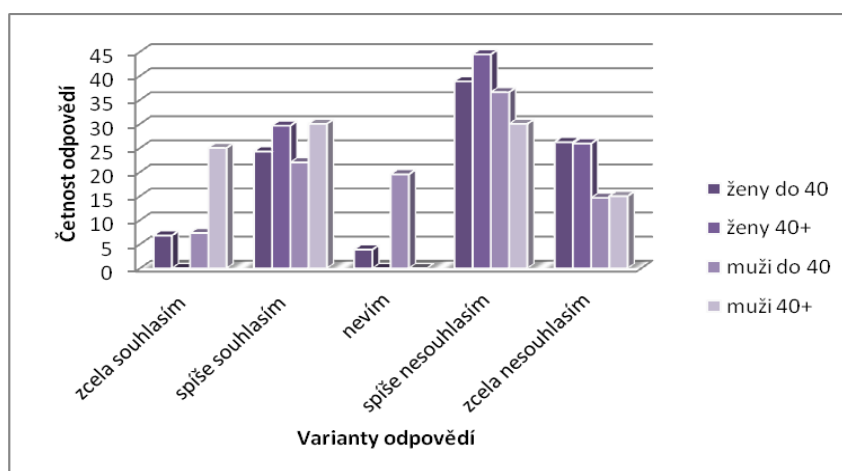
Co se týče vzdělání, tak nejméně s tímto výrokem souhlasili respondenti s vysokoškolským vzděláním, kteří s výrokem souhlasili v pouhých 45 %. Pokud srovnám graf č. 4 a graf č. 5, tak vidím, že ve velkém množství muži oproti ženám nesouhlasili s daným výrokiem. Možným důvodem proč pouze tak málo vysokoškoláků zastává názor, že muž se ve výchově a péči o potomstvo dokáže vyrovnat ženě, můžeme spatřovat v pohledu vysokoškoláků (teď myslím hlavně mužskou populaci) na jejich budoucí kariéru. Je to pouze moje domněnka, ale myslím si, že jsou možná vysokoškolsky vzdělaní muži více orientováni na kariéru a v tom mohou spatřovat svou slabou stránku, proto možná tvrdí, že se ženy dokáží o děti postarat lépe oni.

Pokud opomenou skupinu respondentů se základním vzděláním, která s daným výrokiem souhlasí ze 100 %, tak můžeme říci, že nejvíce, tedy v 75 %, s daným výrokiem souhlasí muži a ženy s vyšším odborným vzděláním. Následuje je skupina se středním vzděláním s maturitou, kde souhlasí 69 % respondentů.

Otázka č. 3: Matka by měla věnovat dětem více času než otec.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím

- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

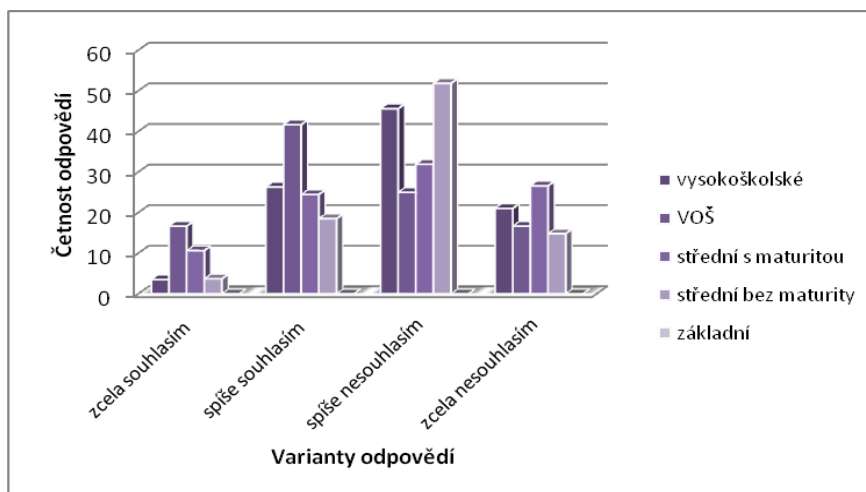
Graf 6: Matka by měla věnovat dětem více času než otec – podle pohlaví a věku

Více než polovina dotazovaných mužů nad 40 let uvedla, že by žena měla věnovat dětem více času než otec. Z těchto mužů odpovědělo 25 %, že s výrokem zcela souhlasí a zbylých 30 % s výrokem spíše souhlasilo.

Kdo však s tvrzením zcela nesouhlasil, byly ženy. 70 % žen nad 40 let nesouhlasilo s vyšší angažovaností ženy ve výchově dětí. Stejně tak to vnímají i ženy pod 40 let, které s výrokem nesouhlasily v 65 %.

Tento výrok má přímou návaznost na otázku č. 2, kde vyšší procento žen uvedlo, že muži se o děti dokáží postarat stejně dobře jako ženy, proto v tomto výroku nesouhlasí s tím, že by měla žena věnovat více času dětem než otec.

Naproti tomu muži nad 40 let v otázce č. 2 ve 40 % uvedli, že si myslí, že by se otec nedokázal o děti postarat stejně dobře jako žena. Proto v otázce č. 3 uvádí 55 % těchto mužů, že by žena měla dětem věnovat více času než otec.

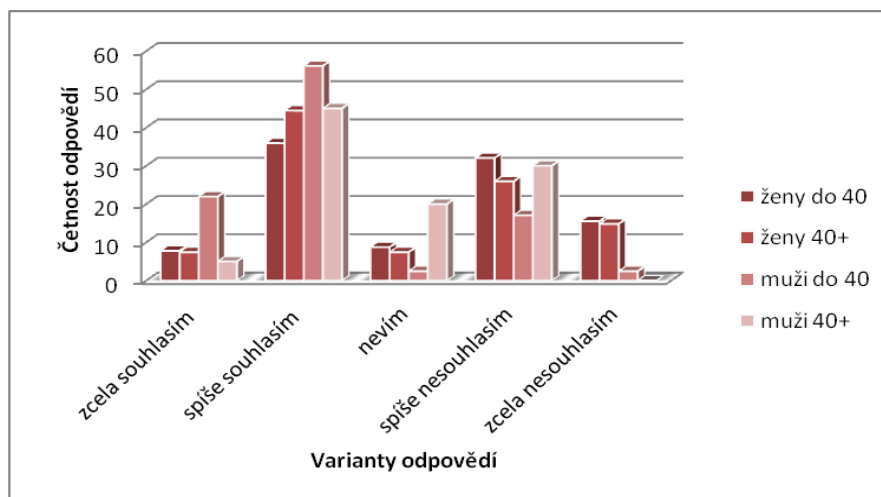
Graf 7: Matka by měla věnovat dětem více času než otec – podle vzdělání

Při prvním pohledu na graf si můžeme povšimnout, že zde chybí informace o skupině se základním vzděláním. To je způsobeno tím, že respondent v této odpovědi zvolil variantu „nevím“.

Posléze si můžeme všimnout, že s výrokem nesouhlasí (ať zcela či spíše) 66 % vysokoškolsky vzdělaných respondentů a 66 % respondentů se středním vzděláním bez maturity. Na druhé straně nadpoloviční většina patřící do skupiny s vyšším odborným vzděláním s výrokem souhlasí.

Otázka č. 4: Muž je hlavou a živitelem rodiny.

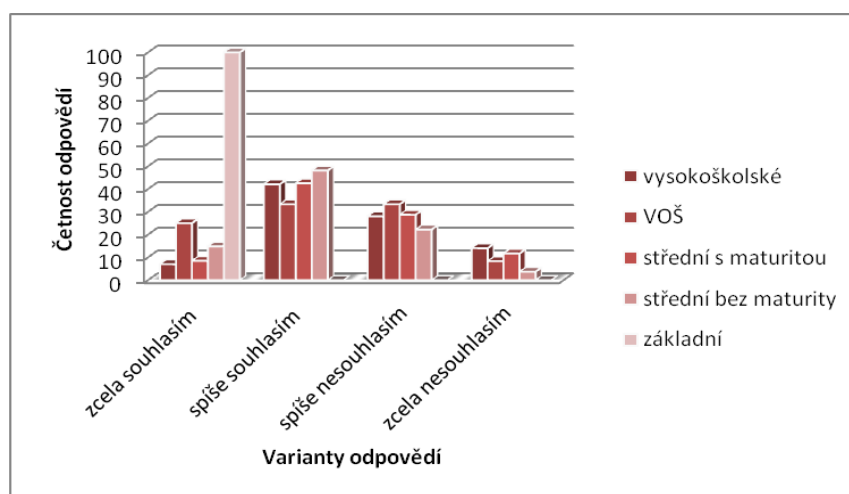
- zcela souhlasím
- spíše souhlasím
- nevím
- spíše nesouhlasím
- zcela nesouhlasím

Graf 8: Muž je hlavou a živitelem rodiny - podle pohlaví a věku

Necelých 80 % mužů do 40 let uvedlo, že zcela či spíše souhlasí s tvrzením, že muž je hlavou a živitelem rodiny. Ze zmíněných 80 % přes 20% těchto mužů uvedlo, že s tvrzením souhlasí zcela. Muži nad 40 let věku zastávali ve většině případů stejný názor, avšak ne v takové četnosti jako muži do 40 let.

Podobně jsou na tom ženy nad 40 let věku, u kterých nadpoloviční část vidí muže jako hlavu a živitele rodiny. Odlišně jsou na tom ženy do 40 let, u kterých necelá polovina souhlasí s tvrzením a necelá polovina s tvrzením nesouhlasí. Tyto odlišnosti mohou být způsobeny konzervativnějším pohledem na rodinu u žen nad 40 let věku a naopak rovnoprávnějším a modernějším pohledem na rodinu žen do 40 let.

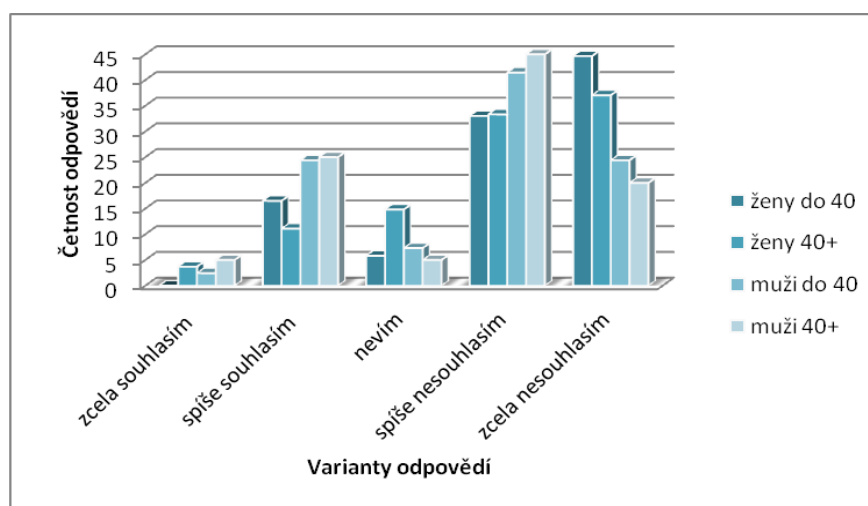
Graf 9: : Muž je hlavou a živitelem rodiny - vzdělání

Respondent reprezentující základní vzdělání odpověděl, že zcela souhlasí s daným tvrzením. Hned po základním vzdělání je nejpočetnější skupinou respondentů zastávající názor, že muž je hlavou a živitelem rodiny skupina respondentů se středním vzděláním bez maturity. Tento podíl činí 63 %. Dále 58 % respondentů s vyšším odborným vzděláním s výrokem souhlasilo a 25 % z nich souhlasilo zcela.

Na opačné straně, tedy na straně odpovědi „zcela nesouhlasím“, je největší zastoupení vysokoškolsky vzdělaných respondentů. 42 % vysokoškolsky vzdělaných respondentů nesouhlasilo (zcela či spíše) již se zmíněným výrokem. Necelých 15 % dokonce nesouhlasilo zcela.

Otázka č. 5: Rodina, ve které je muž na rodičovské dovolené vypadá nenormálně.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

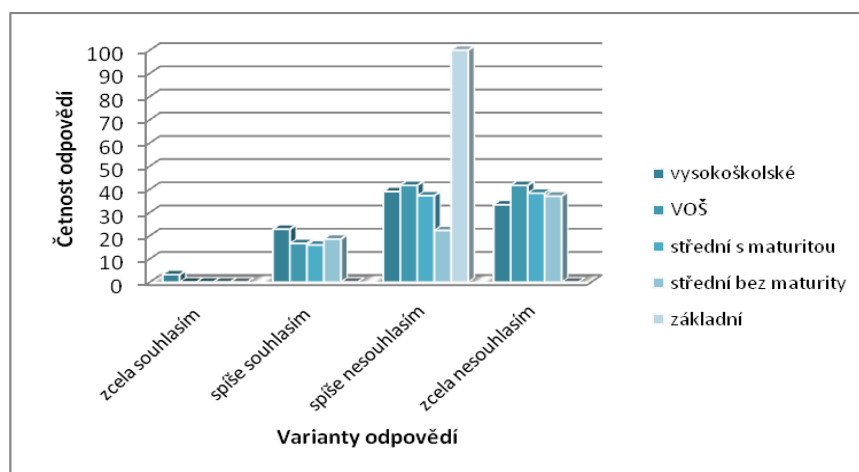

Graf 10: Rodina, ve které je muž na rodičovské dovolené vypadá nenormálně - podle pohlaví a věku

Většina zodpovídajících respondentů vyjádřila názor, že rodina s mužem na rodičovské dovolené vypadá zcela normálně. Nejvíce tento názor

zastávají ženy pod 40 let věku, které se na tomto tvrzení shodly v necelých 80%. Podobně jsou na tom ženy nad 40 let s 69 % a obě skupiny mužů s 65 %.

Muži nad 40 let také uvedli, že v 30 % s otázkou souhlasí a tudíž se jim jeví rodina s otcem na rodičovské dovolené jako nenormální. Myslím si, že muži nad 40 let volili tuto variantu odpovědi proto, že mají konzervativnější náhled na rodinu a její chod než muži do 40 let.

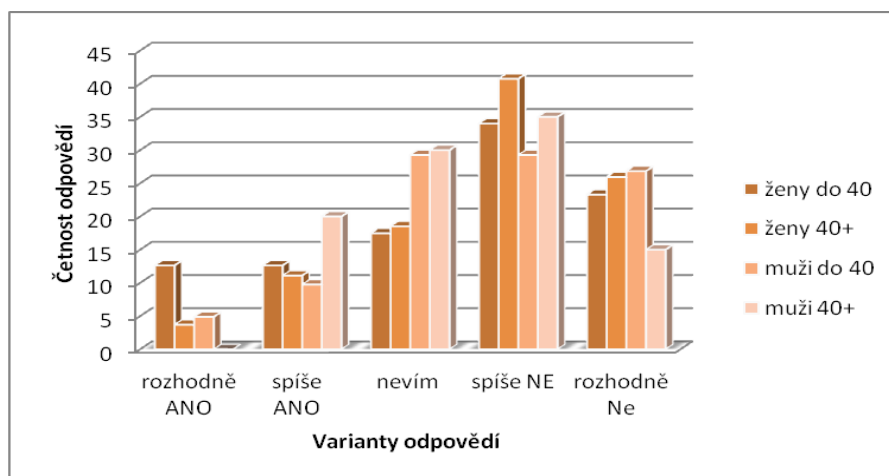

Graf 11: Rodina, ve které je muž na rodičovské dovolené vypadá nenormálně podle vzdělání

Co se týče vzdělání, tak 26 % vysokoškoláků zcela či spíše s tvrzením souhlasí. Celkově lze říci, že jednotlivé typy nejvyššího dosaženého vzdělání jsou v jednotlivých variantách odpovědi zastoupeny podobně a významné rozdíly se u nich neobjevují.

Otázka č. 6: Byli byste pro povinnou otcovskou dovolenou?

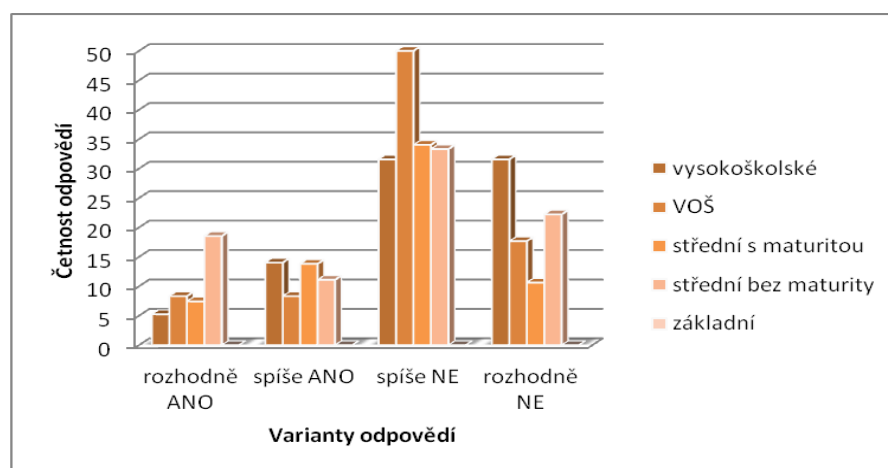
- a) rozhodně ANO
- b) spíše ANO
- c) nevím
- d) spíše NE
- e) rozhodně ne

Graf 12: Byli byste pro povinnou otcovskou dovolenou – podle pohlaví a věku

Z tohoto tvrzení se nám jeví jako konzervativnější ženy nad 40 let, které z 66 % (zcela či spíše) byly proti zavedení povinné otcovské dovolené. Celkově je postoj vztahující se k povinné otcovské dovolené velice negativní. Velké množství odpovědí směřujících proti této povinné dovolené nasvědčují tomu, že naše společnost není na tuto formu péče o potomstvo zvyklá. Ke všemu přispívá fakt, že nemáme v tomto směru dostatečně silnou „prorodinnou“ politiku, která by zvedla prestiž této pozice a změnila tím zaběhlé podvědomí veřejnosti.

Vše může mít také přímou návaznost na to, že větší množství mužů uvedlo, že si myslí, že se muž o děti nedokáže postarat stejně dobře jako matka. Proto se mohou muži této pozice obávat, nebo mohou být přesvědčeni, že by odchodem na rodičovskou dovolenou degradovali na nižší pozici.

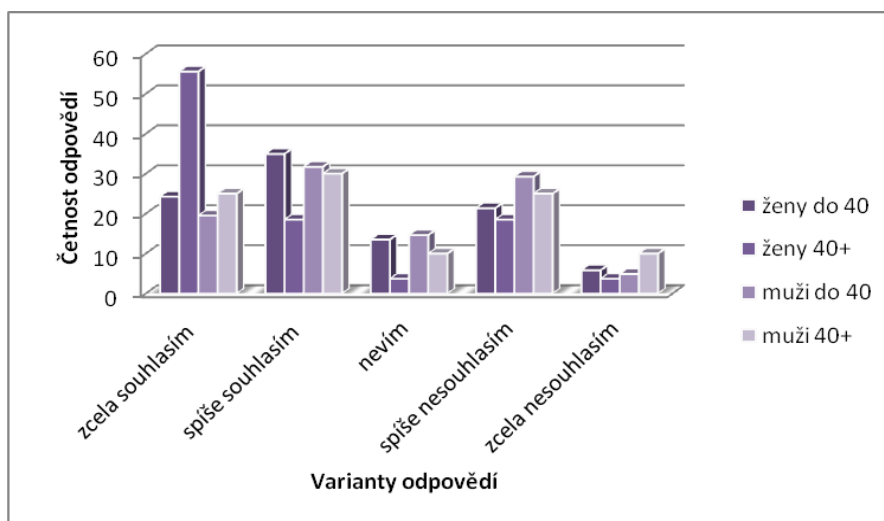
Graf 13: Byli byste pro povinnou otcovskou dovolenou – podle vzdělání

Více než 60 % vysokoškolsky vzdělaných respondentů a respondentů s vyšším odborným vzděláním odmítá tvrzení týkající se povinné otcovské dovolené.

Rozhodně ANO odpovědělo ve prospěch povinné otcovské dovolené 20 % respondentů se středoškolským vzděláním bez maturity. Celkově by však s „nastolením“ povinné otcovské dovolené souhlasilo necelých 30 % této skupiny.

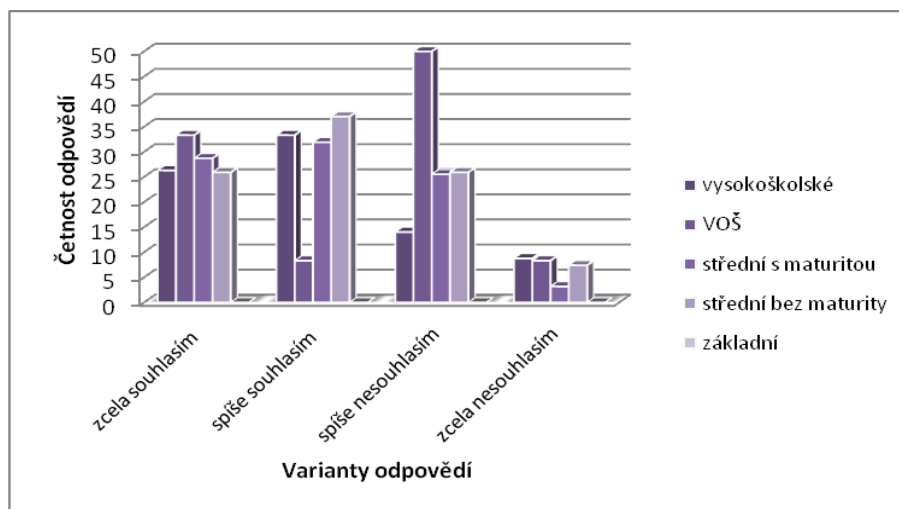
Otázka č. 7: Pracující matka dokáže své rodině a hlavně dětem poskytnout stejné množství lásky a péče jako matka, která není zaměstnaná.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

Graf 14: Pracující matka dokáže své rodině a hlavně dětem poskytnout stejné množství lásky a péče jako matka, která není zaměstnaná – podle pohlaví a věku

Celkově s tvrzením zcela souhlasily více ženy než muži, z nichž větší část tvořily ženy nad 40 let. Naopak muži ve větší míře než ženy s tímto výrokiem spíše či zcela nesouhlasili. Jinak mohou poznamenat, že zkoumané skupiny zastávaly v jednotlivých variantách odpovědí poměrně vyrovnané zastoupení.

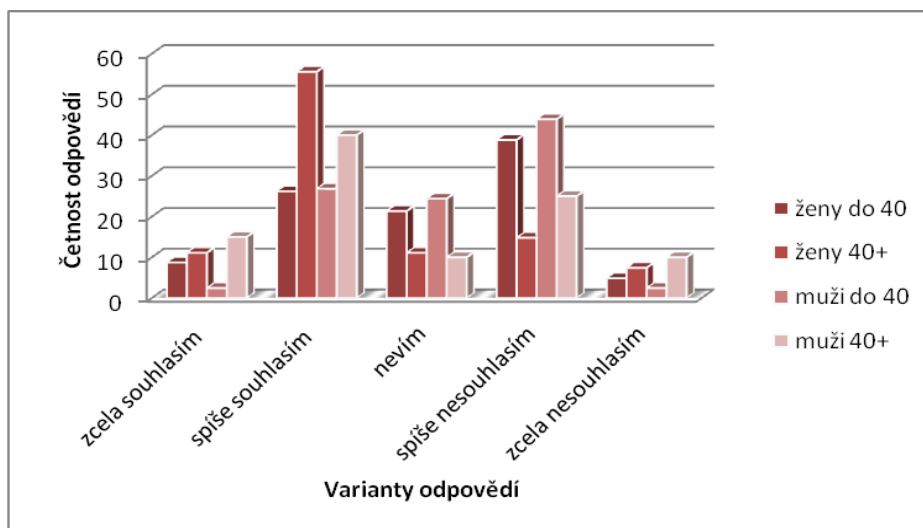
Graf 15: Pracující matka dokáže své rodině a hlavně dětem poskytnout stejné množství lásky a péče jako matka, která není zaměstnaná – podle vzdělání

Varianta odpovědi „zcela souhlasím“ je charakteristická podobnou hodnotou zastoupení u jednotlivých typů nejvyššího dosaženého vzdělání. Odpověď „spíše souhlasím“ má podobný charakter jako předcházející varianta s rozdílem nižšího zastoupení vysokoškolsky vzdělaných respondentů. Ti následně vytvářejí větší četnostní rozdíl v odpovědi „spíše nesouhlasím“.

Jak již jsem naznačila, můžeme tedy říci, že odpovědi jsou z hlediska zastoupení jednotlivých stupňů vzdělání vyrovnané, pouze u 58 % vysokoškolsky vzdělaných respondentů převládá názor, že pracující matka nemůže své rodině poskytnout tolik jako nezaměstnaná matka. Ostatní skupiny ve většině zastávají názor opačný.

Otázka č. 8: Muži dávají přednost práci (kariéře) před rodinou.

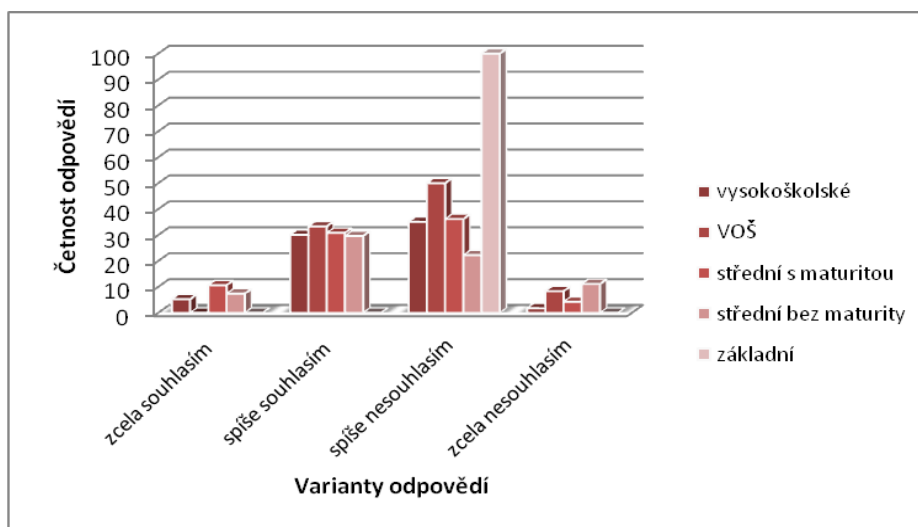
- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

Graf 16: Muži dávají přednost práci (kariéře) před rodinou – podle pohlaví a věku

Dotazníková otázka č. 8 se stala jednou z tvrzení, na kterém lze vidět rozdílnost názorů u mladší a starší skupiny mužů a žen. Respondenti nad 40 let (muži nad 40 a ženy nad 40) v dotazníku uvedli, že zcela či spíše souhlasí s názorem, že muž dává přednost práci před rodinou. Oproti tomu mladší skupina respondentů je opačného názoru.

Tento názor respondentů nad 40 let může mít pramen v tradičním pojetí rodiny. V tradičním pojetí rodiny, jak už jsem zmiňovala v teoretické části své práce, byl muž brán za hlavního či jediného živitele rodiny. Většinu času tedy věnoval práci, aby mohl uživit svou rodinu, proto tedy předpokládám, že právě tento důvod ovlivňuje názor respondentů nad 40 let.

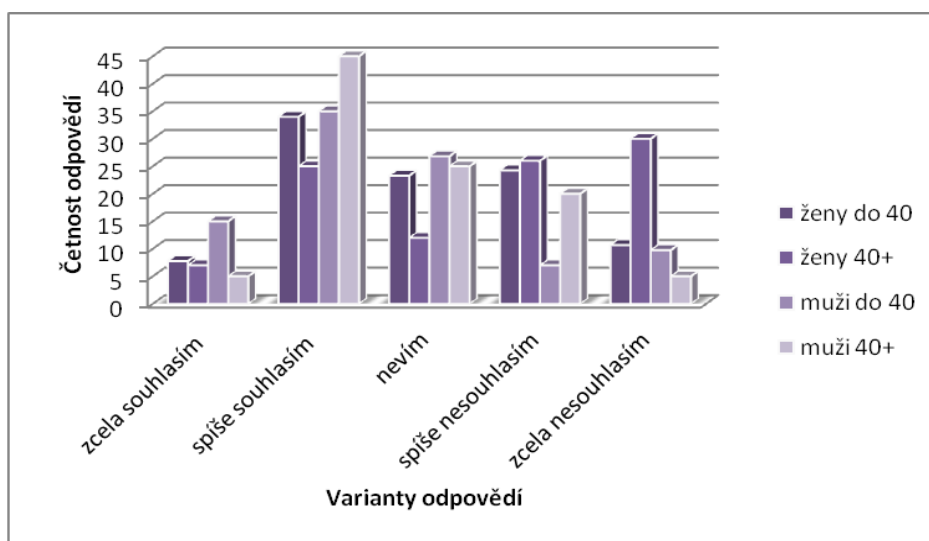
Graf 17: Muži dávají přednost práci (kariéře) před rodinou – podle vzdělání

Opět se graf výrazně neliší v zastoupení jednotlivých typů nejvyššího dosaženého vzdělání v nabízených variantách odpovědí. Pokud bych hledala drobné odchylky, tak mohu zmínit respondenty s vyšším odborným vzděláním, kteří oproti ostatním skupinám ve větším procentu (58 %) nesouhlasí s tvrzením.

Druhou drobnou rozdílnost bych spatřovala u respondentů se středním vzděláním s maturitou, kteří se oproti respondentům vyššího odborného vzdělání přiklání (ze 40 %) k opačnému názoru.

Otázka č. 9: Muži jsou lepšími nadřízenými než ženy.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

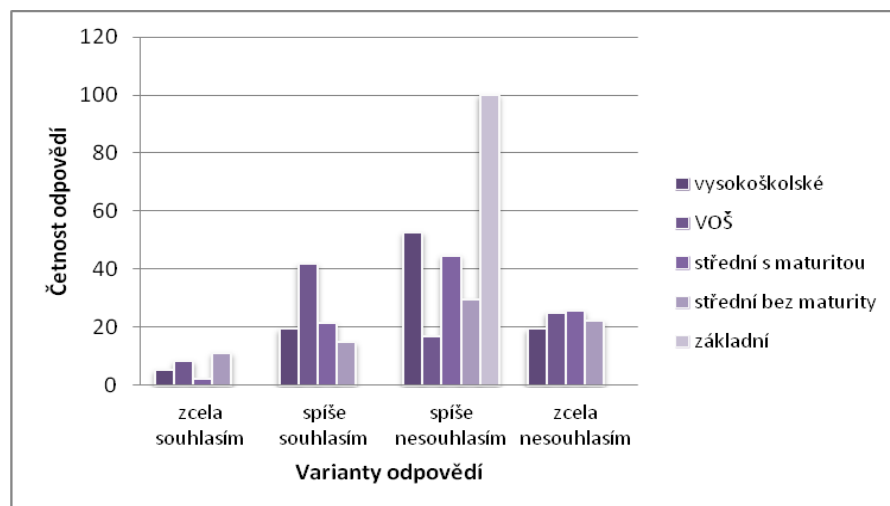

Graf 18: Muži jsou lepšími nadřízenými než ženy – podle pohlaví a věku

S názorem, že muži jsou lepšími nadřízenými souhlasí polovina dotazovaných mužů a pouze necelá čtvrtina si myslí opak. Třetina žen s daným tvrzením souhlasí a necelá polovina žen zastává názor, že muži nejsou lepšími nadřízenými než ženy.

Jak jsem již uvedla v předchozích kapitolách, muži se v pozicích pracovně podřízených ženám „necítí dobře“. Podobně jsou na tom i ženy, které

nemají rády, když mají nadřizenou ženu. Na to, že muži považují za lepšího nadřizeného muže, může mít vliv společnost. Ta bere všeobecně ženy jako osobnosti hůře zvládající stres a mající špatné vedení.

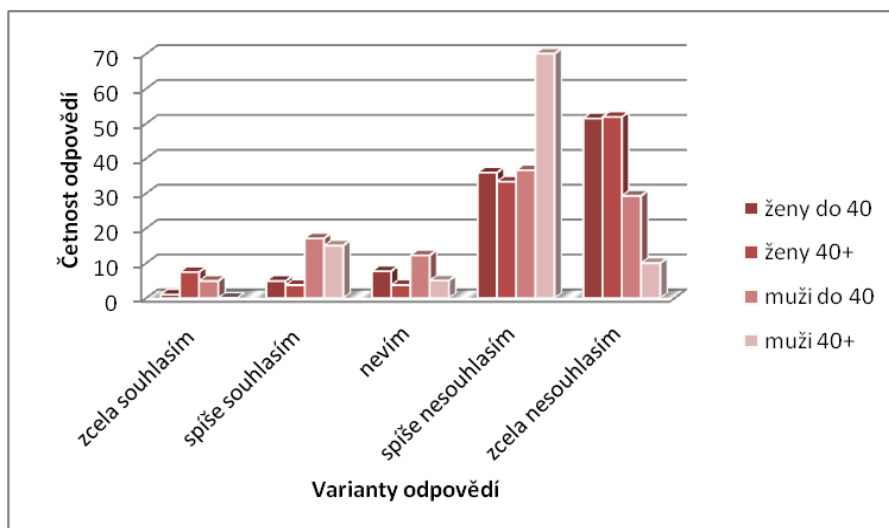

Graf 19: Muži jsou lepšími nadřizenými než ženy – vzdělání

Respondent reprezentující základní vzdělání je toho názoru, že muž nemusí být lepším nadřizeným. Tento názor převládá u 70 % vysokoškolsky vzdělaných dotazovaných osob a u 70 % respondentů se středním vzděláním s maturitou. Naopak 50 % dotazovaných s vyšším odborným vzděláním je názoru, že muž je jako nadřizený lepší než žena.

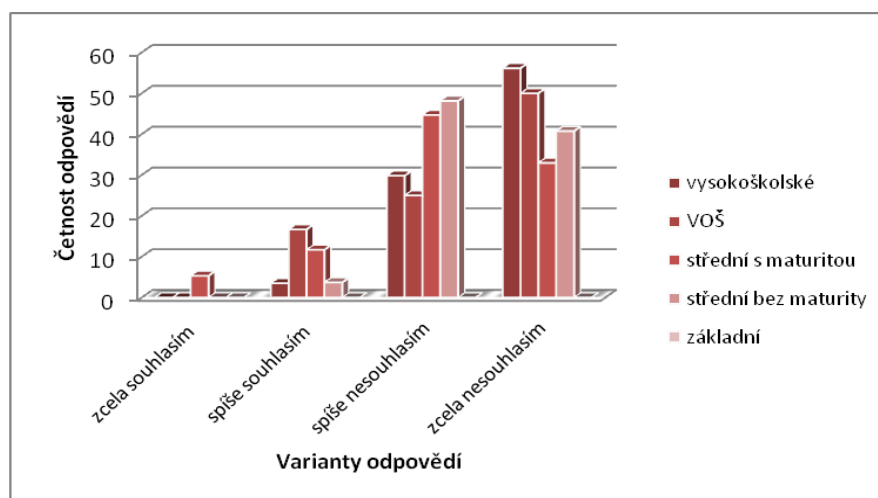
Otázka č. 10: Žena by měla pracovat, pouze pokud to nezbytně vyžaduje finanční situace rodiny, jinak by měla žena zůstat doma s dětmi.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

Graf 20: Žena by měla pracovat, pouze pokud to nezbytně vyžaduje finanční situace rodiny, jinak by měla žena zůstat doma s dětmi – podle pohlaví a věku

S tímto tvrzením ve většině nesouhlasili ani muži ani ženy. Navíc přes 50 % žen s tímto tvrzením nesouhlasilo vůbec. Výjimku tvoří muži do 40 let, kteří s tvrzením ve 20 % souhlasili.

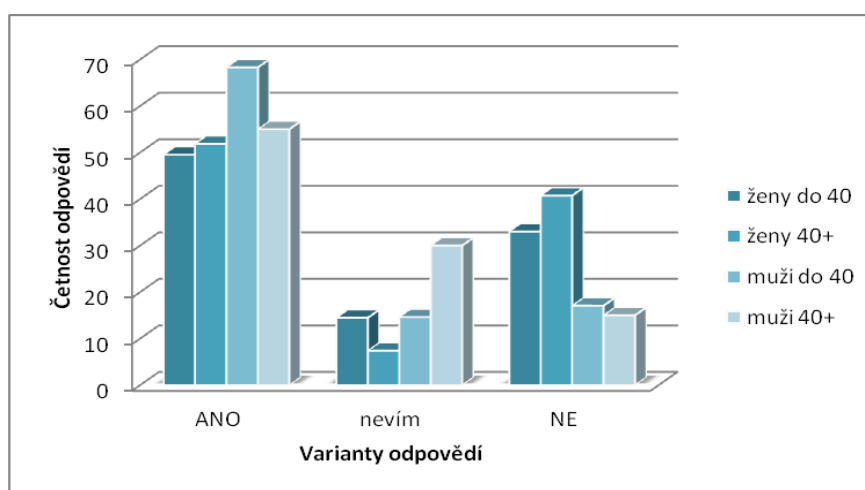
Graf 21: Žena by měla pracovat, pouze pokud to nezbytně vyžaduje finanční situace rodiny, jinak by měla žena zůstat doma s dětmi – vzdělání

Pouze 3,5 % respondentů s vysokoškolským vzděláním souhlasilo s uvedeným tvrzením a 96% jich s tvrzením nesouhlasilo. Podobně jsou na tom respondenti se středoškolským vzděláním bez maturity, kteří v 3,7 % s tvrzením souhlasili a v 89 % nesouhlasili.

Na druhé straně 16 % respondentů s vyšší odborným vzděláním a 16 % středoškolsky vzdělaných s maturitou se shodovalo v názoru, že matka by měla pracovat, pouze pokud to finanční situace rodiny vyžaduje.

Otázka č. 11: Existují pro Vás typicky ženská zaměstnání?

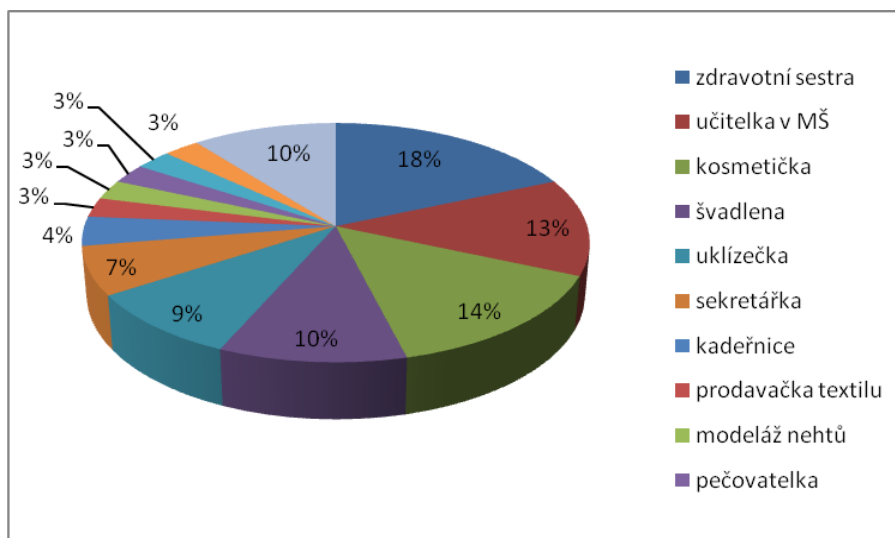
- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Graf 22: Existují pro Vás typicky ženská zaměstnání – podle pohlaví a věku

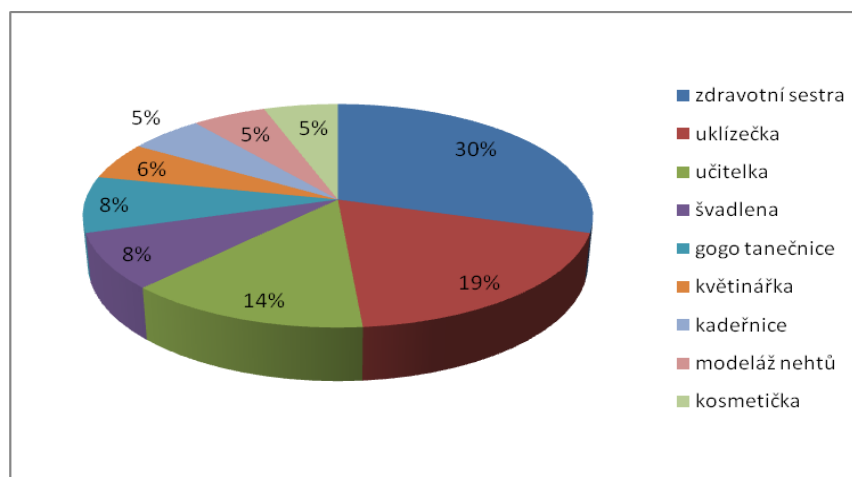
Z četností jednotlivých variant odpovědí vyplývá, že dělení na typicky ženská a typicky mužská přetrvává dodnes. Z celkového počtu 191 respondentů zastává tento názor 104 dotazovaných. To představuje 54,5 % z celkového zkoumaného vzorku.

Poměrně významnou část tvoří respondenti, kteří si existenci typicky ženských povolání neuvědomují. Ti tvoří 29 % ze všech odpovídajících osob, což představuje 55 respondentů. Zbytek respondentů označilo „nevím“ jako variantu odpovědi.

Graf 23: Typicky ženská povolání – ženy

Ženy uváděly zdravotní sestru jako nejčastější ženské povolání, a to ve 14 případech představujících 18 % ze všech odpovídajících žen. Druhým nejčastějším ženským povoláním byla v 11 případech (v 14 %) označena kosmetička. Nejméně ženy uváděly povolání jako prodavačka, modeláž nehtů či pečovatelka.

Graf 24: Typicky ženská povolání – muži

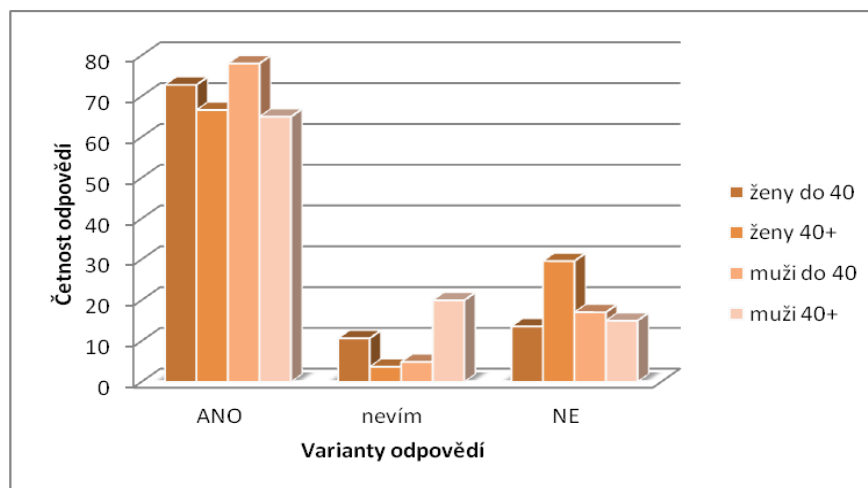
Největší část mužských respondentů považuje za typicky ženské povolání zdravotní sestru, kterou označili v 11 případech (v 23 %). Jako druhé nejčastější typicky ženské povolání bylo uvedeno u 7 respondentů uklízečka

(15 %). Nejméně muži uváděli povolání jako kadeřnice, modeláž nehtů či kosmetičku.

U mužů je tedy patrné, že jmenovali ženská povolání, se kterými se setkávají nejčastěji (zdravotní sestra). Avšak jako druhé nejčastější povolání zmiňovali uklízečku, možná proto, že u otázky č.1 necelých 50 % pokládá péči o domácnost za výhradně ženskou práci. Ženy podobně jako muži volily povolání, se kterými se nejčastěji setkávají.

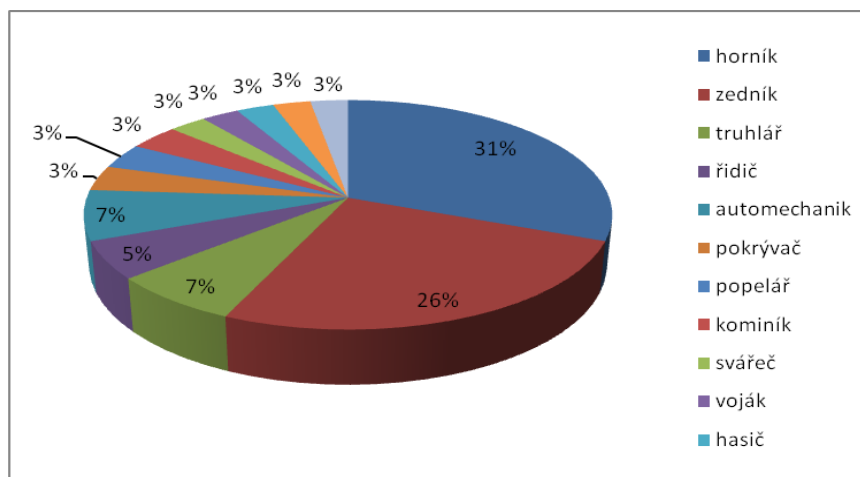
Otázka č. 12: Existují pro Vás typicky mužská zaměstnání?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

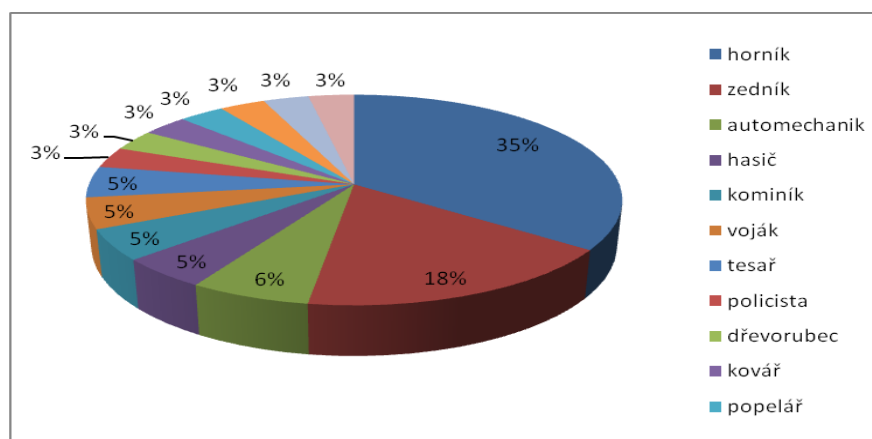
Graf 25: Typicky mužská povolání – ženy

U otázky, zda existují typicky mužská povolání z celkových 191 respondentů odpovědělo 138 kladně, což představuje 72,2 % celkového počtu dotázaných. Negativně na tuto otázku odpovědělo 35 respondentů, tedy 18 %. Zbylých 18 respondentů zvolilo odpověď „nevím“.

Graf 26: Typicky mužská povolání – ženy

Ženy v 35 případech (31 %) jako typicky mužskou profesí uvedly horníka. Druhé nejčastěji zmiňované povolání reprezentovalo povolání zedníka (26 %). Jako Další častá povolání byla jmenována: truhlář (7 %), automechanik (7 %), řidič (5 %)… Mezi nejméně časté profese by patřily: hasič, voják, svářeč, kominík…

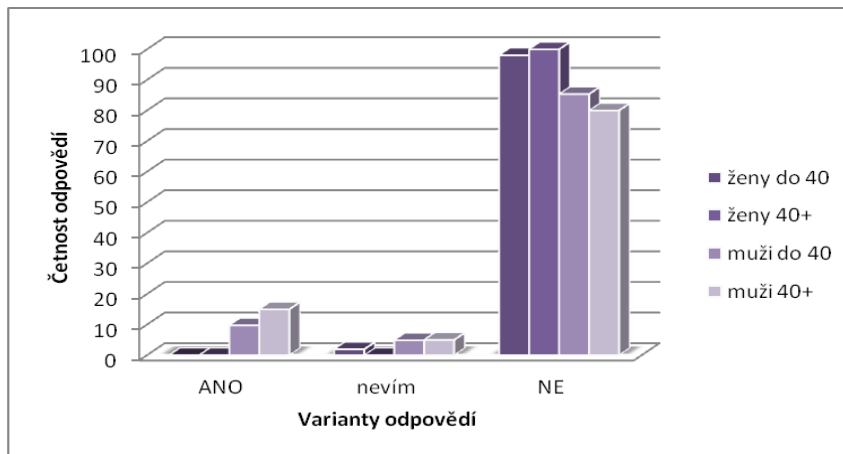

Graf 27: Typicky mužská povolání – muži

Stejně tak jako ženy, tak i muži nejvíce zmiňovali horníka jako typické mužské povolání. Horníka zmínilo 22 mužů (35 %). Druhá nejčastější typicky mužská profese je opět stejná jako u žen. Jedná se o povolání zedníka, kterého do dotazníku vepsalo 11 mužů. Nejméně četná byla povolání jako popelář, kovář či dřevorubec.

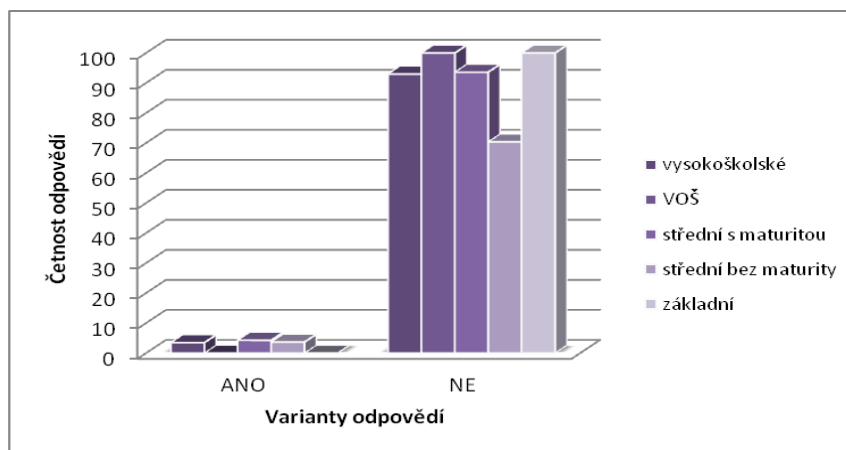
Otázka č. 13: Vadilo by Vám, kdyby měl Váš partner(ka) vyšší plat?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Graf 28: Vadilo by Vám, kdyby měl Váš partner(ka) vyšší plat – podle pohlaví a věku

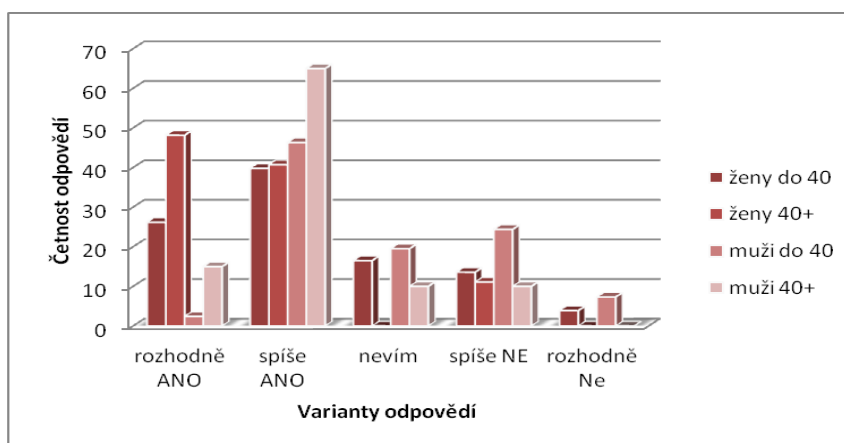
Tato otázka sebou přinesla jednoznačnou odpověď u žen nad 40 let věku, které ve 100 % vyjádřily svůj nesouhlas s tímto výrokem. Stejně tak se k tomuto tvrzení přiklonily i ženy do 40 let, které s výrokem nesouhlasily v 98 %. U mužů se četnost tohoto nesouhlasu pohybuje okolo 80 %. Naopak přibližně 15 % mužského vzorku přiznalo, že by jim vyšší plat partnera vadil.

Graf 29: Vadilo by Vám, kdyby měl Váš partner(ka) vyšší plat – podle vzdělání

Otázka č. 14: Myslíte si, že jsou muži za stejnou práci ohodnoceni lépe než ženy?

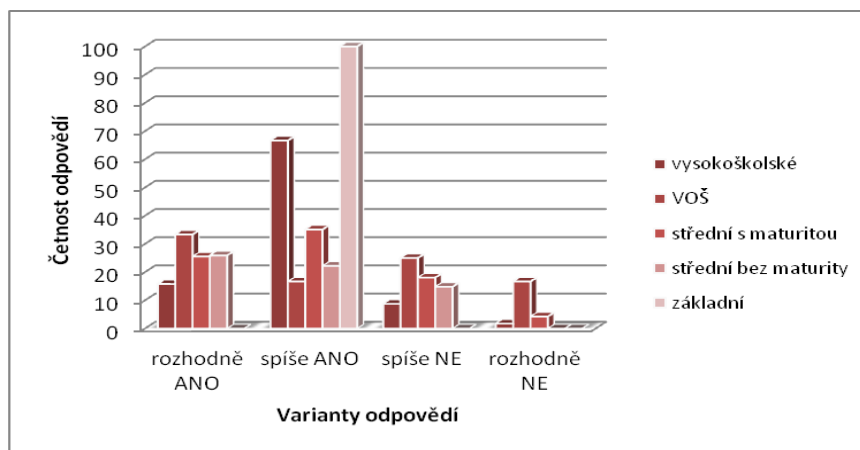
- a) rozhodně ANO
- b) spíše ANO
- c) nevím
- d) spíše NE
- e) rozhodně ne

Graf 30: Myslíte si, že jsou muži za stejnou práci ohodnoceni lépe než ženy – podle pohlaví a věku

Všechny skupiny, kromě skupiny mužů do 40 let, z nadpoloviční většiny zastávají názor, že muži jsou za stejnou práci ohodnoceni lépe než ženy. Jak jsem již nastínila, třetina mužů do 40 let je přesvědčena o tom, že muž za stejnou práci není lépe ohodnocen než žena.

Povědomí o nižších platech žen za práci, za kterou jsou její mužští kolegové ohodnoceni lépe, může být například způsobeno již v práci zmíněným šetřením nákladů. Toto šetření uvádí Holman (2007: s. 418) jako důvod tohoto nižšího ohodnocení.

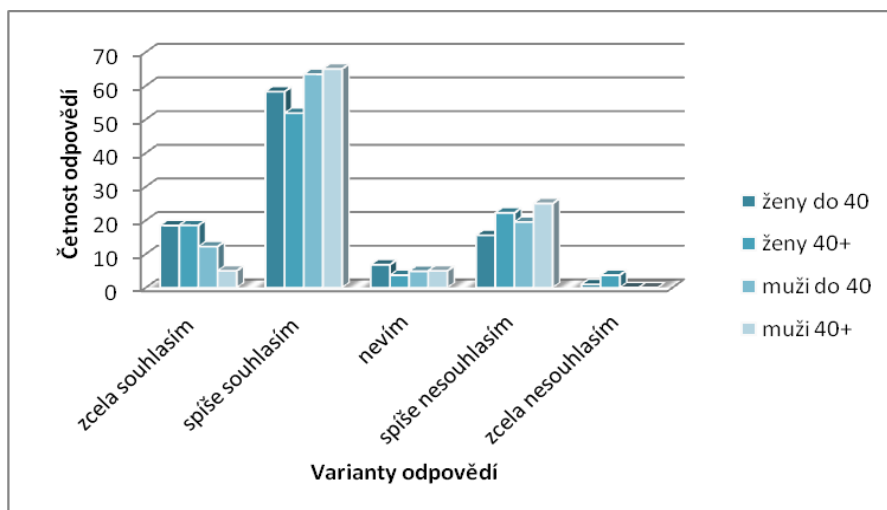
Graf 31: *Myslíte si, že jsou muži za stejnou práci ohodnoceny lépe než ženy – podle vzdělání*

82 % všech vysokoškolsky vzdělaných respondentů zcela či spíše souhlasilo s uvedeným výrokiem a naopak pouze 10 % s tvrzením nesouhlasilo. Skupina se středoškolským vzděláním s maturitou je na tom obdobně. 60 % respondentů z této skupiny zastává názor, že žena je platově za stejnou práci hodnocena hůře než muž.

Největší četnost zastávající názor, že muž není za stejnou práci hodnocen lépe než žena, najdeme ve skupině respondentů s vyšším odborným vzděláním. Toto tvrzení je reprezentováno 41 % respondentů.

Otázka č. 15: Ženy odcházející na rodičovskou dovolenou mají menší šanci na budování úspěšné kariéry?

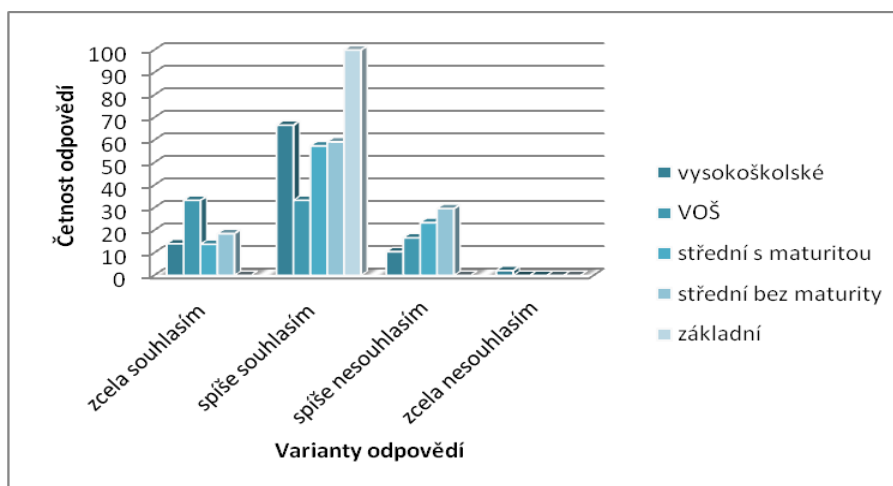
- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

Graf 32: Ženy odcházející na rodičovskou dovolenou mají menší šanci na budování úspěšné kariéry – podle pohlaví a věku

75% respondentů s daným tvrzením souhlasilo, což představuje z celkového počtu 191 respondentů 143 dotázaných. Ze zkoumaného vzorku se 19 % respondentů k danému výroku vyjádřilo negativně a zbytek respondentů (11) se k tvrzení vyjádřil variantou „nevím“.

Jak již bylo výše zmíněno, pro ženy žijící v České republice je charakteristická přerušovaná kariéra, kterou přerušuje právě zmíněná mateřská dovolená. To samozřejmě negativně působí na budování ženiny kariéry.

Graf 33: : Ženy odcházející na rodičovskou dovolenou mají menší šanci na budování úspěšné kariéry – podle pohlaví a věku

Jak již jsem popisovala, respondenti se ve většině schodují s názorem, že budování ženy kariéry je narušeno vstupem ženy na mateřskou dovolenou. Nejvíce, tedy z 80 % tento názor zastávají vysokoškolsky vzdělaní respondenti. Naopak středoškolsky vzdělaní respondenti přiznávají ve 30 % svůj opačný názor na daný výrok.

9. Shrnutí výzkumu

V úvodní části výzkumu jsem si stanovila tři hlavní hypotézy, které musím na základě získaných odpovědí z dotazníků buď potvrdit či vyvrátit. Jelikož se všechny tři hypotézy vztahují na rodinnou oblast, proto jsem z dotazníkových otázek vyjmula pouze tvrzení týkající se rodiny a domácnosti. Konkrétně se jedná o otázky číslo 1, 2, 3, 4, 5, 6 a 18. U těchto otázek budu zkoumat četnosti odpovědí vyjadřující tradičnější pohled na rodinu. Díky tomu zjistím, zda se hypotézy potvrdily či nikoli.

H.1: Muži starší 40 let mají větší sklon k zastávání tradičního pohledu na rodinu než muži pod 40 let věku.

Jelikož z vybraných sedmi otázek týkajících se rodinného života volilo více mužů nad 40 let varianty odpovědí, které svým charakterem odpovídaly tradičnějšímu pohledu na rodinu a to v pěti případech, musím tedy tento předpoklad označit jako potvrzený.

H.2: Ženy starší 40 let mají větší sklon k zastávání tradičního pohledu na rodinu než ženy pod 40 let věku.

Ze sedmi vybraných tvrzení volily ženy nad 40 let ve čtyřech případech konzervativnější varianty odpovědí. Tudíž musím tuto hypotézu taktéž potvrdit.

H.3: Muži starší 40 let mají větší sklon upřednostňovat tradiční chod domácnosti než ženy starší 40 let.

Poslední předpoklad je nutné taktéž potvrdit, jelikož toto tvrzení vyplývá z předcházejících již potvrzených hypotéz.

10. Závěr

Zvolené téma bakalářské práce je velice rozsáhlé a jsem přesvědčena, že má práce obsáhla pouze malý „střep“ z tak rozsáhlé tematiky. Přesto se domnívám, že rozsah mé práce je postačující k vytvoření si představy o tom, jak nás v životě ovlivňuje naše pohlaví a současně s ním i gender.

Pokud bych měla zhodnotit zpracování bakalářské práce, musím zmínit, že mi tato práce přinesla řadu nových poznatků a byla pro mě zajímavou zkušeností. Největší zkouškou pro mě byla praktická část, kde jsem pomocí dotazníku měla zjistit názory na danou problematiku u mužů a žen různých věkových skupin. Samotné poskytnutí dotazníků potencionálním respondentů nebylo složité. Tuto část bych hodnotila velice kladně, už jen proto, že potencionální respondenti byli velice ochotní a dokonce projevovali zájem o řešenou problematiku. Jako náročnější část jsem vnímala samotné zpracování odpovědí, tak aby byly snadno vyhodnotitelné a přehledné.

Jak jsem již zmiňovala v úvodní části výzkumu, za důležitý cíl bakalářské práce považuji potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz. Za hlavní cíl však považuji zjistit odpověď na zkoumaný problém. Tudiž zjistit, zda existují významné rozdíly ve vnímání odlišných pozic mužů a žen ve společnosti v rámci jednotlivých věkových skupin mužů a žen.

Ve výzkumu se objevilo pár významných rozdílů v názorech na výchovu dětí, kariéru, rodinu či na typicky mužská a ženská povolání.

Pokládaná tvrzení však potvrdila, že starší skupina mužů ve větší míře volila varianty odpovědí reprezentující konzervativnější pohled na rodinu. Tito muži zastávali názory blížící se k tradičnímu pojetí rodiny, kde byl muž chápán jako hlava a živitel rodiny a ženy byla naopak viděna jako hospodyně v domácnosti pečující nejen o potomky, ale i o domácnost. Podobně na tom

byla i starší skupina žen, která však v otázkách týkající se kombinace rodinného života s profesním, odpovídala v „duchu modernějšího smýšlení“ oproti mužům nad 40 let. Dále musím potvrdit fakt, že obě skupiny dotazovaných žen se v odpovědích shodovaly ve více případech, než tomu bylo u skupin mužského pohlaví.

Pokud na zpracovaný výzkum nahlížím jako na celek, musím konstatovat, že jsem v jistých odpovědích čekala větší výkyvy názorů, přesto však jsem s provedením své práce spokojena a doufám, že jsem alespoň některé z dotazovaných osob podnítila k zamyšlení se nad odlišným postavením mužů a žen ve společnosti.

11. Seznam použité literatury:

BENĚS, Jan. *Homo sapiens sapiens: hominizace ve světle biologických, behaviorálních a sociokulturních adaptací*. Vyd. 1. V Brně: Univerzita J.E. Purkyně, Přírodovědecká fakulta, 1990, 219 p. ISBN 80-210-0173-9.

BRUNO, Tiziana. ADAMCZYK. *Řeč těla: jak neverbálně působit na druhé a rozumět řeči těla*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005, 109 s. ISBN 80-247-1313-6.

FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Jan Piszkiwicz, 2004, 159 s. ISBN 80-867-6806-6.

GJURIČOVÁ, Šárka a Jiří KUBIČKA. *Rodinná terapie: systemické a narativní přístupy*. 2., doplň. a přeprac. vyd. Praha: Grada, 2009, 280 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4723-907.

HOLMAN, Robert. *Mikroekonomie: středně pokročilý kurs*. 2. akt. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, xvi, 592 s. ISBN 978-80-7179-862-0.

JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 285 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4722-849.

KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, 2010, 272 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0.

KŘÍŽKOVÁ, Alena. *Životní strategie žen a mužů v řízení (a) podnikání*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2007, 175 s. Sociologické disertace. ISBN 978-807-3301-255.

LINHART, J. *Slovník cizích slov pro nové století*. Praha: Dialog, 2003, 412 s. ISBN 80-858-4361-7.

LIPPA, Richard A. *Pohlaví: příroda a výchova*. Vyd. 1. Překlad Jan Havlíček, Jaroslava Valentová. Praha: Academia, 2009, 432 s. Galileo, sv. 23. ISBN 978-802-0017-192.

NOVÁK, Tomáš. *Vztah otce a syna*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 136 s. Pro rodiče. ISBN 978-80-247-2079-1.

OAKLEYOVÁ, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. 1.vyd. Praha: Portál, 2000, 171 s. ISBN 80-717-8403-6.

SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. Vyd. 1. Překlad Stanislav Štech, Ludmila Šašková. Praha: Portál, 1999, 127 s. ISBN 80-717-8249-1.

SLEZÁKOVÁ, Lenka. *Ošetřovatelství v gynekologii a porodnictví*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 269 s., [8] s. barev. obr. příl. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3373-9.

Společnost žen a mužů z aspektu gender: [sborník studií vzniklých na základě semináře Společnost, ženy a muži z aspektu gender pořádaného Nadací Open Society Fund Praha]. Praha: Open Society Fund, 1999, 171 s. ISBN 80-238-4770-8.

SYRUČEK, Milan. Diplomacie v negližé: patnáct let naší zahraniční politiky. DOI: 9788020412799.

VÝROST, Jozef. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Editor Ivan Slaměník. Praha: Grada, 2008, 404 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4714-288.

ZVĚŘINA, Jaroslav. *Lékařská sexuologie*. 1. vyd. Praha: H, 1992. ISBN 80-854-6704-6.

12. Přílohy

12.1 Počet zemřelých podle věku v letech 2010 a 2011 - muži

Rok	Celkem	0	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
2010	54 150	172	51	22	35	144	296	328	427	611	843	1304	2431	4276	6463	6619	6179	7724	8187	8410
2011	54 141	174	50	23	25	144	287	291	424	617	788	1299	2274	4134	6340	6940	6373	7427	8121	8410

zdroj: Český statistický úřad

12.2 Počet zemřelých podle věku v letech 2010 a 2011 - ženy

Rok	Celkem	0	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
2010	52 694	141	37	25	25	65	86	91	161	231	360	631	1055	1867	2963	3777	4519	7438	11206	18016
2011	52 707	124	27	18	29	66	94	85	166	269	385	582	941	1859	2987	3908	4560	6996	11150	18461

zdroj: Český statistický úřad

12.3 Hlášená onemocnění zhoubnými novotvarami rok 2008 – muži

Věková skupina	Kód diagnózy (MKN010)								
	C16	C18	C19	C20	C21	C25	C32	C33	C34
	absolutně								
0-4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5-9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10-14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15-19	-	2	-	-	-	-	-	-	-
20-24	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25-29	2	3	-	5	-	-	-	-	3
30-34	2	11	1	4	1	1	2	-	5
35-39	11	14	7	12	1	3	2	-	5
40-44	16	22	8	27	1	10	7	-	32
45-49	24	43	11	35	2	35	25	-	74
50-54	62	133	35	108	3	67	53	-	305
55-59	102	262	86	218	3	132	109	2	674
60-64	139	413	108	265	15	179	114	3	944
65-69	157	430	112	258	5	153	80	-	877
70-74	128	445	78	211	7	127	39	1	688
75-79	135	466	95	190	5	146	32	1	599
80-84	116	311	61	118	1	101	15	-	349
85+	57	140	20	47	2	37	8	-	131
Celkem	951	2 695	622	1 498	46	991	486	7	4 686

zdroj: Zdravotnická ročenka České republiky 2010

12.4 Hlášená onemocnění zhoubnými novotvarami rok 2008 – ženy

Věková skupina	Kód diagnózy (MKN010)								
	C16	C18	C19	C20	C21	C23	C24	C33	C34
	absolutně								
0-4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5-9	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10-14	-	3	-	1	-	-	-	-	-
15-19	-	3	-	-	-	-	-	-	-
20-24	-	-	-	-	-	-	-	-	-
25-29	2	4	-	1	-	-	-	-	1
30-34	4	13	-	4	1	-	-	-	3
35-39	6	13	6	4	2	-	1	-	3
40-44	13	23	4	9	5	3	3	-	14
45-49	17	39	10	25	8	7	4	-	42
50-54	44	92	22	53	3	16	6	-	106
55-59	60	181	63	95	11	37	11	-	249
60-64	68	260	57	101	11	40	16	3	312
65-69	93	245	49	113	8	48	23	-	279
70-74	81	253	63	121	11	72	33	1	231
75-79	119	320	70	121	11	78	41	2	260
80-84	106	323	66	123	6	72	35	1	192
85+	79	233	38	66	7	50	28	-	135
Celkem	692	2 005	448	837	84	423	201	7	1 827

zdroj: Zdravotnická ročenka České republiky 2010

12.5 Vysvětlivky k příloze 3 a 4

C16	ZN žaludku	MN of stomach
C18	ZN tlustého střeva	MN of colon
C19	ZN rektosigmoideálního spojení	MN of rectosigmoid junction
C20	ZN konečníku-recta	MN of rectum
C21	ZN řiti a řitního kanálu	MN of anus and anal canal
C23	ZN žlučníku	MN of gallbladder
C24	ZN jiných a neurčených částí žlučových cest	MN of other and unspecified parts of biliary tract
C25	ZN slinivky břišní	MN of pancreas
C32	ZN hrtanu	MN of larynx
C33	ZN průdušnice-trachey	MN of trachea
C34	ZN průdušky-bronchu a plíce	MN of bronchus and lung
C43	Zhoubný melanom kůže	Malignant melanoma of skin
C44	Jiný ZN kůže	Other MN of skin
C50	ZN prsu	MN of breast
C53	ZN hrdla děložního-cervicis uteri	MN of cervix uteri
C54	ZN těla děložního	MN of corpus uteri
C56	ZN vaječníku	MN of ovary
C57	ZN jiných a neurčených ženských pohlavních orgánů	MN of other and unspecified female genital organs
C61	ZN předstojné žlázy-prostaty	MN of prostate
C64	ZN ledviny mimo pánevku	MN of kidney, except renal pelvis
C65	ZN ledvině pánevky	MN of renal pelvis
C66	ZN močovodu-ureteru	MN of ureter
C67	ZN močového měchýře	MN of bladder
C68	ZN jiných a neurčených močových orgánů	MN of other and unspecified urinary organs

zdroj: Zdravotnická ročenka České republiky 2010

12.6 Podíly zaměstnanců v pásmech měsíčních mezd podle pohlaví

A 11

ROK/YEAR 2012

Podíly zaměstnanců v pásmech hrubých měsíčních mezd podle pohlaví
Percentage of employees by gross monthly earnings band and by sex

PÁSMO MEZD v Kč	Podíly zaměstnanců v % Percentage of employees			Earnings bands (CZK)
	celkem Total	muži Men	ženy Women	
CELKEM	100,00	100,00	100,00	TOTAL
do 10000	4,39	3,91	4,99	up to 10000
10001 - 12000	6,09	4,58	7,96	10001 - 12000
12001 - 14000	6,13	3,99	8,78	12001 - 14000
14001 - 16000	7,24	5,72	9,13	14001 - 16000
16001 - 17000	3,97	3,43	4,64	16001 - 17000
17001 - 18000	4,09	3,63	4,65	17001 - 18000
18001 - 19000	4,14	3,86	4,50	18001 - 19000
19001 - 20000	4,13	4,04	4,23	19001 - 20000
20001 - 21000	4,39	4,44	4,32	20001 - 21000
21001 - 22000	4,38	4,31	4,46	21001 - 22000
22001 - 23000	4,44	4,48	4,39	22001 - 23000
23001 - 24000	4,09	4,13	4,05	23001 - 24000
24001 - 25000	3,80	3,91	3,65	24001 - 25000
25001 - 26000	3,68	3,78	3,55	25001 - 26000
26001 - 28000	6,34	6,53	6,11	26001 - 28000
28001 - 30000	5,02	5,47	4,46	28001 - 30000
30001 - 32000	4,01	4,69	3,17	30001 - 32000
32001 - 36000	5,51	6,73	4,00	32001 - 36000
36001 - 40000	3,61	4,45	2,56	36001 - 40000
40001 - 50000	4,83	6,07	3,28	40001 - 50000
50001 - 60000	2,18	2,88	1,33	50001 - 60000
60001 - 80000	1,81	2,42	1,06	60001 - 80000
80001 a více	1,75	2,57	0,74	80001 +
průměrné mzdy v Kč	26 133	28 916	22 683	Average earnings (CZK)
variální koeficient	0,85	0,92	0,64	CV of earnings

Zdroj: Český statistický úřad

12.7 Příjemci rodičovského příspěvku podle pohlaví

Územní jednotka (trvalé bydliště příjemce) <i>Territorial unit - Region (permanent residence of the recipient)</i>	Průměrný měsíční počet příjemců rodičovského příspěvku <i>Average monthly amount of parental allowance recipients</i>					
	2010			2011		
	ženy <i>Women</i>	muži <i>Men</i>	celkem <i>Total</i>	ženy <i>Women</i>	muži <i>Men</i>	celkem <i>Total</i>
Hl. město Praha	36 590	653	37 243	36 163	708	36 871
Středočeský kraj	42 454	586	43 040	41 327	618	41 945
Jihočeský kraj	19 810	273	20 083	18 917	274	19 191
Plzeňský kraj	17 734	274	18 008	16 808	271	17 079
Karlovarský kraj	10 081	228	10 309	9 147	242	9 389
Ústecký kraj	27 493	456	27 949	26 025	494	26 519
Liberecký kraj	14 590	223	14 813	13 786	232	14 018
Královéhradecký kraj	17 387	262	17 649	16 429	283	16 712
Pardubický kraj	15 999	221	16 220	15 309	238	15 547
Kraj Vysočina	15 650	172	15 822	14 820	203	15 023
Jihomoravský kraj	36 096	465	36 561	35 114	501	35 615
Olomoucký kraj	19 929	290	20 219	18 798	312	19 110
Moravskoslezský kraj	38 232	683	38 915	35 964	725	36 689
Zlínský kraj	17 250	219	17 469	16 465	224	16 689
Ostatní	2 219	441	2 660	2 333	418	2 751
Celkem ČR / CR, total	331 514	5 446	336 960	317 405	5 743	323 148

Zdroj: Český statistický úřad

12.8 Podíl pracujících na částečný úvazek z celkového počtu hlavních zaměstnání v zemích EU

1 Podíl pracujících na částečný úvazek z celkového počtu hlavních zaměstnání v zemích EU

Země	1. čtvrtletí 2010		
	15+ let		
	celkem	m uží	ženy
EU 27	19,3	8,6	32,1
Rakousko	25,4	9,1	43,9
Belgie	24,2	9,1	42,3
Bulharsko	2,4	2,2	2,6
Kypr	9,4	6,5	12,8
Česká republika	6,2	3,2	10,2
Dánsko	27,2	15,5	40,0
Estonsko	11,2	7,3	14,6
Finsko	15,3	10,4	20,4
Francie	18,0	6,5	30,6
Německo	26,3	9,5	45,7
Řecko	6,4	3,5	10,8
Maďarsko	5,6	3,8	7,8
Irsko	22,0	11,3	34,5
Itálie	15,0	5,2	29,5
Lotyšsko	11,1	9,1	12,9
Litva	9,1	8,5	9,6
Lucembursko	19,0	4,0	38,6
Malta	12,8	5,2	27,5
Nizozemsko	48,7	25,3	75,8
Polsko	8,5	5,9	11,7
Portugalsko	11,9	8,5	15,7
Rumunsko	9,8	9,8	9,8
Slovensko	3,5	2,5	4,7
Slovinsko	11,3	8,3	14,8
Španělsko	13,3	5,2	23,5
Švédsko	27,1	14,4	41,2
Spojené království	26,7	12,2	43,1

Zdroj: Český statistický úřad

12.9 Zaměstnaní v NH podle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO (VŠPS)

Zaměstnaní v NH		1993	1995	2000	2005	2010	2011
CZ-ISCO							
Celkem	ženy	2 138,1	2 177,7	2 055,9	2 058,5	2 086,9	2 095,1
	muži	2 735,4	2 784,9	2 675,7	2 705,5	2 798,3	2 777,3
Zákonodárci a řídicí pracovníci	ženy	54,2	82,0	72,3	87,2	72,4	59,4
	muži	159,8	223,9	218,5	207,1	188,8	171,3
Specialisté	ženy	226,2	245,5	263,7	258,3	244,0	330,5
	muži	220,0	222,8	241,1	257,3	274,5	286,1
Techničtí a odborní pracovníci	ženy	482,8	480,1	477,7	552,7	636,5	414,6
	muži	390,5	410,0	405,2	486,8	571,6	526,2
Úředníci	ženy	289,2	309,0	289,7	275,3	289,6	355,6
	muži	71,3	69,4	75,1	82,5	95,1	102,7
Pracovníci ve službách a prodeji	ženy	356,6	378,9	373,3	371,1	399,3	477,9
	muži	160,9	177,9	194,5	204,2	206,2	265,2
Kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	ženy	66,8	62,5	39,3	28,3	21,3	23,6
	muži	60,9	59,4	56,5	47,7	45,5	42,8
Řemeslníci a opraváři	ženy	198,6	175,9	150,3	110,2	79,7	90,3
	muži	916,2	896,4	815,3	778,0	769,5	773,2
Obsluha strojů a zařízení, montéři	ženy	157,3	158,7	154,1	167,8	157,9	168,2
	muži	485,7	481,2	452,6	487,6	511,2	505,1
Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	ženy	301,8	282,7	233,4	204,9	185,2	173,2
	muži	194,0	186,3	159,9	140,0	121,5	90,2
Zaměstnanci v ozbrojených silách	ženy	1,0	0,7	0,9	1,6	0,9	1,3
	muži	69,9	53,8	55,2	13,1	13,9	14,2
Nezjištěno	ženy	3,5	1,7	1,3	1,0	.	.
	muži	6,2	3,8	1,9	1,2	0,6	.

Zdroj: Český statistický úřad

12.10 Průměrné hrubé měsíční mzdy a mediány mezd v třídění podle hlavních tříd CZ-ISCO

Zaměstnání, vzdělání		Průměrné hrubé měsíční mzdy				Mediány mzdy			
		Average gross monthly earnings				Medians of earnings			
		celkem Total	ženy Women	muži Men	ženy/ muži Women /Men	celkem Total	ženy Women	muži Men	ženy/ muži Women /Men
			%				%		
Celkem		25 645	22 389	28 234	79,3	21 826	19 808	23 460	84,4
Hlavní třída CZ-ISCO:									
0	zaměstnanci v ozbrojených silách	26 216	25 321	26 325	96,2	24 536	25 180	24 421	103,1
1	zákonodárci a řídící pracovníci	55 158	43 040	60 561	71,1	39 846	34 874	43 010	81,1
2	specialisté	36 372	31 379	42 008	74,7	30 355	28 359	34 845	81,4
3	techničtí a odborní pracovníci	28 364	25 449	31 384	81,1	25 638	23 784	28 504	83,4
4	úředníci	22 131	20 953	25 292	82,8	20 483	19 643	23 624	83,2
5	pracovníci ve službách a prodeji	16 123	15 186	17 773	85,4	14 505	14 176	15 530	91,3
6	kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství	17 174	16 022	18 152	88,3	16 535	15 298	17 729	86,3
7	řemeslníci a opraváři	21 023	16 154	21 894	73,8	20 035	15 335	20 935	73,2
8	obsluha strojů a zařízení, montéři	20 651	17 364	21 847	79,5	19 923	16 627	21 281	78,1
9	pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	14 590	13 318	16 378	81,3	13 577	12 678	15 967	79,4

Zdroj: Český statistický úřad

12. 11 Dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Veronika Vojtová a jsem studentkou 3. ročníku pedagogické fakulty na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Ve své bakalářské práci se věnuji sociální problematice týkající se odlišného postavení mužů a žen ve společnosti.

Dotazník, který máte teď před sebou je zcela anonymní a obsahuje otázky týkající se odlišných příležitostí pro muže a ženy ve společnosti. Tyto odlišnosti jsou zaměřeny pro oblast pracovního a rodinného života. Dotazník je sestaven tak, aby Vám jeho vyplnění zabralo maximálně 10 minut Vašeho času. Proto Vás prosím, abyste mi těchto 10 minut věnovali a pomohli mi tak prozkoumat danou problematiku.

Za Váš čas a ochotu předem děkuji.

Zakroužkujte Vámi zvolenou odpověď

Nejprve prosím zodpovězte otázky týkající se Vaší osoby

Vaše pohlaví: a) muž
b) žena

Váš věk:

Vaše nejvyšší dosažené vzdělání: a) základní
b) střední bez maturity
c) střední s maturitou
d) vyšší odborné
e) vysokoškolské

Přečtěte si prosím pozorně následující otázky a zakroužkujte prosím možnost odpovědi, která nejlépe vystihuje Váš názor.

1. Péče o domácnost je výhradně ženskou prací.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

2. Muži se dokáží o děti postarat stejně dobře jako ženy.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím

- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

3. Matka by měla věnovat dětem více času než otec.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

4. Muž je hlavou a živitelem rodiny.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

5. Rodina, ve které je muž na rodičovské dovolené vypadá nenormálně.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

6. Byli byste pro povinnou otcovskou dovolenou?

- a) rozhodně ANO
- b) spíše ANO
- c) nevím
- d) spíše NE
- e) rozhodně ne

7. Pracující matka dokáže své rodině a hlavně dětem poskytnout stejné množství lásky a péče jako matka, která není zaměstnaná.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

8. Muži dávají přednost práci (kariéře) před rodinou.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

9. Muži jsou lepšími nadřízenými než ženy.

- a) zcela souhlasím

- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

10. Žena by měla pracovat, pouze pokud to nezbytně vyžaduje finanční situace rodiny, jinak by měla žena zůstat doma s dětmi.

- a) zcela souhlasím
- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

11. Existují pro Vás typicky ženská zaměstnání?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Pokud jste v otázce č. 14 odpověděli ANO, napište prosím alespoň jedno typicky ženské zaměstnání

.....

12. Existují pro Vás typicky mužská zaměstnání?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Pokud jste v otázce č. 15 odpověděli ANO, napište prosím alespoň jedno typicky mužské zaměstnání

.....

13. Vadilo by Vám, kdyby měl Váš partner(ka) vyšší plat?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

14. Myslíte si, že jsou muži za stejnou práci ohodnoceny lépe než ženy?

- a) rozhodně ANO
- b) spíše ANO
- c) nevím
- d) spíše NE
- e) rozhodně ne

15. Ženy odcházející na rodičovskou dovolenou mají menší šanci na budování úspěšné kariéry?

- a) zcela souhlasím

- b) spíše souhlasím
- c) nevím
- d) spíše nesouhlasím
- e) zcela nesouhlasím

Děkuji Vám za čas věnovaný vyplnění tohoto dotazníku.

12.12 Tabulka s odpověďmi

Tabulku s odpověďmi jsem vzhledem k její velikosti umístila na příložené CD.

13. Seznam grafů

Graf 1: Složení respondentů podle pohlaví

Graf 2: Péče o domácnost je výhradně ženskou prací - podle pohlaví a věku

Graf 3: Péče o domácnost je výhradně ženskou prací - podle vzdělání

Graf 4: Muži se dokáží o děti postarat stejně dobře jako ženy – podle pohlaví a věku

Graf 5: Muži se dokáží o děti postarat stejně dobře jako ženy – podle vzdělání

Graf 6: Matka by měla věnovat dětem více času než otec – podle pohlaví a věku

Graf 7: Matka by měla věnovat dětem více času než otec – podle vzdělání

Graf 8: Muž je hlavou a živitelem rodiny - podle pohlaví a věku

Graf 9: : Muž je hlavou a živitelem rodiny - vzdělání

Graf 10: Rodina, ve které je muž na rodičovské dovolené vypadá nenormálně- podle pohlaví a věku

Graf 11: Rodina, ve které je muž na rodičovské dovolené vypadá nenormálně- podle vzdělání

Graf 12: Byli byste pro povinnou otcovskou dovolenou – podle pohlaví a věku

Graf 13: Byli byste pro povinnou otcovskou dovolenou – podle vzdělání

Graf 14: Pracující matka dokáže své rodině a hlavně dětem poskytnout stejné množství lásky a péče jako matka, která není zaměstnaná – podle pohlaví a věku

Graf 15: Pracující matka dokáže své rodině a hlavně dětem poskytnout stejné množství lásky a péče jako matka, která není zaměstnaná – podle vzdělání

Graf 16: Muži dávají přednost práci (kariéře) před rodinou – podle pohlaví a věku

Graf 17: Muži dávají přednost práci (kariéře) před rodinou – podle vzdělání

Graf 18: Muži jsou lepšími nadřízenými než ženy – podle pohlaví a věku

Graf 19: Muži jsou lepšími nadřízenými než ženy – vzdělání

Graf 20: Žena by měla pracovat, pouze pokud to nezbytně vyžaduje finanční situace rodiny, jinak by měla žena zůstat doma s dětmi – podle pohlaví a věku

Graf 21: Žena by měla pracovat, pouze pokud to nezbytně vyžaduje finanční situace rodiny, jinak by měla žena zůstat doma s dětmi – vzdělání

Graf 22: Existují pro Vás typicky ženská zaměstnání – podle pohlaví a věku

Graf 23: Typicky ženská povolání – ženy

Graf 24: Typicky ženská povolání – muži

Graf 25: Typicky mužská povolání – ženy

Graf 26: Typicky mužská povolání – ženy

Graf 27: Typicky mužská povolání – muži

Graf 28: Vadilo by Vám, kdyby měl Váš partner(ka) vyšší plat – podle pohlaví a věku

Graf 29: Vadilo by Vám, kdyby měl Váš partner(ka) vyšší plat – podle vzdělání

Graf 30: Myslíte si, že jsou muži za stejnou práci ohodnoceny lépe než ženy – podle pohlaví a věku

Graf 31: Myslíte si, že jsou muži za stejnou práci ohodnoceny lépe než ženy – podle vzdělání

Graf 32: Ženy odcházející na rodičovskou dovolenou mají menší šanci na budování úspěšné kariéry – podle pohlaví a věku

Graf 33: : Ženy odcházející na rodičovskou dovolenou mají menší šanci na budování úspěšné kariéry – podle pohlaví a věku

14. Seznam tabulek

12.1 Počet zemřelých podle věku v letech 2010 a 2011 - muži

12.2 Počet zemřelých podle věku v letech 2010 a 2011 - ženy

12.3 Hlášená onemocnění zhoubnými novotvary rok 2008 – muži

12.4 Hlášená onemocnění zhoubnými novotvary rok 2008 – ženy

12.5 Vysvětlivky k příloze 3 a 4

12.6 Podíly zaměstnanců v pásmech měsíčních mezd podle pohlaví

12.7 Příjemci rodičovského příspěvku podle pohlaví

12.8 Podíly zaměstnanců v pásmech hrubých měsíčních mezd podle pohlaví

12.9 Podíl pracujících na částečný úvazek z celkového počtu hlavních zaměstnání v zemích EU

12.10 Zaměstnání v NH podle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO (VŠPS)

12.11 Průměrné hrubé měsíční mzdy a mediány mezd v třídění podle hlavních tříd CZ-ISCO

